

ความเป็นมาของ “ความเป็นจริง”

ในบทนี้เป็นการศึกษาความเป็นมาของ “ความเป็นจริง” เกี่ยวกับเรื่องราวของ “แดง ไบรลีย์” “นางนาก” และ “บางระจัน” ที่เคยเกิดขึ้นหรือเคยดำรงอยู่ในสังคมไทย ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสำรวจว่า “ความเป็นจริง” ของเรื่องราวดังกล่าวนั้น ก่อนหน้าที่จะถูกนำมาประกอบสร้างเป็นภาพยนตร์อิงเรื่องจริง ได้เคยปรากฏเรื่องราวอยู่ในแหล่งประกอบสร้างใดบ้างและถูกประกอบสร้างไว้ในลักษณะอย่างไร โดยจะเป็นการวิเคราะห์ความหมายโดยนัย (connotative) ของ “ความเป็นจริง” ผ่าน “ภาพตัวแทน” (representation) ที่ปรากฏอยู่ในแหล่งประกอบสร้างแต่ละแห่งนั้น ซึ่งผลการวิเคราะห์นี้ผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ในประเด็นการประกอบสร้างความหมายของ “ความเป็นจริง” ในภาพยนตร์อิงเรื่องจริงที่อยู่ในขอบเขตของการศึกษา อันได้แก่ ภาพยนตร์เรื่อง 2499 อันธพาลครองเมือง นางนาก และบางระจัน ในบทต่อไป

1. ความเป็นจริงของ “แดง ไบรลีย์”

“แดง ไบรลีย์” (ในเอกสารต่าง ๆ พบว่า มีการเขียนแตกต่างกันเล็กน้อย เช่น แแดง ไบลีย์ หรือ แแดง ไบเล่ – ผู้วิจัย) คือชื่อนายาของหนุ่มวัยรุ่นคนหนึ่งที่มีนามจริงว่า “บัญชา ศรีสุกใส” โดยจากการสืบค้นข้อมูลจากเอกสารคือ คำประกาศของคณะปฏิวัติในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี หนังสือพิมพ์ และนวนิยาย พบว่า เรื่องราวของ แแดง ไบรลีย์ก่อนที่จะถูกนำมาประกอบสร้างเป็นภาพยนตร์เรื่อง 2499 อันธพาลครองเมืองนั้น เคยปรากฏอยู่ในแหล่งประกอบสร้าง (source of construction of reality) ต่าง ๆ 3 แห่งด้วยกัน ซึ่งแต่ละแห่งนั้นได้มีการประกอบสร้างความหมายหรือให้นิยาม (construction of reality) แก่ “ความเป็นจริงของแดง ไบรลีย์” ในลักษณะที่แตกต่างกัน ดังมีรายละเอียดดังนี้

1.1 การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของแดง ไบร่เลย์” โดยรัฐบาลของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

เรื่องราวของแดง ไบร่เลย์ ปรากฏอยู่ในการรับรู้ของคนไทยครั้งแรกในราวปี พ.ศ. 2502 ซึ่งตรงกับสมัยที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้ก่อนหน้า ที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จะเข้าดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีนั้น ยังเป็นยุคสมัยของรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงครามอยู่ ซึ่งภายใต้การนำของ พลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรม ตำรวจในสมัยนั้น ประชาชนในกรุงเทพมหานครต่างได้รับความเดือดร้อนจากพฤติกรรมของตำรวจ เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการรีดไถ การข่มขู่คุกคามประชาชน การเกิดปัญหาอาชญากรรมทั่ว กทม. รวมถึงมีการเลี้ยงอันธพาลเพื่อปราบอันธพาลด้วย จนกระทั่งปี พ.ศ. 2500 เมื่อจอม พลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำรัฐประหารยึดอำนาจจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้สำเร็จในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 ผลในครั้งนั้นทำให้ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ถูกเนรเทศไปประเทศ สวิตเซอร์แลนด์ และยุคของ “ตำรวจเรื่องอำนาจ” หรือยุค “อัศวินครองเมือง” ก็สิ้นสุดลง

การทำรัฐประหารโค่นล้มอำนาจจอมพล ป. พิบูลสงครามของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในด้านหนึ่งนับถือเป็นยุคสมัยของการเปิดประเทศจนทำให้เกิดการไหลบ่าของวัฒนธรรม ตะวันตกเข้ามาในประเทศไทยอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน เนื่องจากในสมัยจอมพล ป. พิบูล สงครามนั้น กระแสวัฒนธรรมตะวันตกได้ถูกต่อต้านจากนโยบาย “ชาตินิยม” อย่างเข้มแข็ง

วัฒนธรรมตะวันตกในแบบอเมริกันชนที่ไหลบ่าเข้ามาในประเทศไทยในยุคนั้น ได้ รับการตอบรับจากวัยรุ่นไทยอย่างคลั่งไคล้ โดยเฉพาะ เจมส์ ดีน ดาราฮอลลีวูดชาวอเมริกัน และ เอลวิส เพรสลีย์ นักร้องขวัญใจวัยรุ่นในยุคนั้น ซึ่งจากความคลั่งไคล้หลงใหลในวัฒนธรรม ใหม่ทำให้วัยรุ่นไทยเริ่มขยับขยายหาที่ทางพบปะเพื่อรวมตัวกันเป็นกลุ่มฟังเพลง เดินรำ และ ชมภาพยนตร์ โดยมักจะเป็นการนั่งรวมกลุ่มสรวลเสเฮฮาตามร้านกาแฟที่มีอยู่หลายแห่ง โดยเฉพาะแถววังบูรพา อันเป็นแหล่งชุมนุมที่ใหญ่ที่สุดสำหรับวัยรุ่นหนุ่มสาวในยุคนั้น นอกจากนี้ยังเกิดค่านิยมการแต่งกายและเลียนแบบบุคลิกของ เจมส์ ดีน ในกลุ่มวัยรุ่นกันอย่างกว้าง ขวางด้วย

ทั้งนี้ กระแสการจับกลุ่มรวมตัวกันสรวลเสเฮฮาของเหล่าวัยรุ่นในยุคนั้น ทำให้ เกิดรูปแบบการรวมตัวและคุ้มครองเขตพื้นที่ของวัยรุ่นที่เรียกว่า “แก๊ง” ต่าง ๆ มากมาย เช่น แก๊ง

หลังวัง แก้ววัดอินทร์ แก้วโพธิ์สามต้น เป็นต้น ซึ่งในบรรดาแก้ววัยรุ่นที่เป็นที่รู้จักและถูกกล่าวถึง อยู่ในยุคนั้น ปรากฏว่ามีชื่อของ “แก้วไพบร์เลย์” รวมอยู่ด้วย โดยมีหัวหน้าแก้วชื่อ “แดง ไพบร์เลย์”

แดง ไพบร์เลย์ หรือ “บัญชา ศรีสุกใส” (อ้างถึงใน นันทขว้าง สิริสุนทร , 2540 : 74) เติบโตขึ้นในมาในตรอกไพบร์เลย์ ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงงานน้ำขวดไบเล่ ที่อยู่น้ำวัดสุทัศน์ฯ ระหว่างถนนอนุสาวรีย์และถนนมหาไชย บ้านของแดง ไพบร์เลย์ ในอดีตคือ สถานะโรงรมยี่ในย่านวังบูรพา หลังวัง เสาชิงช้า ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางแหล่งเที่ยวของหนุ่มสาววัยรุ่นในยุคนั้น โดยแดง ไพบร์เลย์มีกลุ่มเพื่อนของตัวเองในชื่อ “แก้วไพบร์เลย์” ที่มีตัวเขาเองเป็นหัวหน้าแก้ว อันเป็นสถานะที่ถูกอุปโลกนขึ้นจากความพอใจของเพื่อนพ้อง

กระแสการจับกลุ่มรวมตัวเป็น “แก้ว” ของบรรดาวัยรุ่นเหล่านี้ได้สร้างควมรำคาญและความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนทั่วไป จนกระทั่งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้ออกคำประกาศของคณะปฏิวัติ คือ “ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 21” ลงวันที่ 2 พฤศจิกายน 2501 ซึ่งมีคำสั่งให้กวาดล้างอันธพาลที่ก่อวุ่นในเขตพระนคร ดังมีเนื้อความบางส่วนในคำประกาศกล่าวว่า (อ้างถึงในประวัติและผลงานของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ , 2507 : 82)

“...ด้วยปรากฏว่า ได้มีบุคคลประพฤติตนเป็นอันธพาล กระทำการด้วยตนเองหรือสนับสนุนบุคคลอื่น รังแกข่มเหง ชูเชิญ หรือรบกวนให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชน และในบางกรณีก็กระทำการแสดงตนให้บุคคลอื่นเกรงกลัว จำต้องยอมทนรับกรรมบางประการ ไม่กล้าขัดขืนหรือร้องเรียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินการ เพราะเกรงภัยอันจะเกิดแก่ตน ทั้งนี้ นับเป็นภัยอันตรายแก่ความสงบสุขของประชาชนพลเมืองทั่วไป นอกจากนั้น ยังปรากฏว่ามีบุคคลอยู่ไม่น้อยที่ดำรงชีพด้วยการกระทำผิดต่อกฎหมาย คณะปฏิวัติเห็นเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจจะได้จัดการปราบปรามบุคคลเช่นว่านั้น เพื่ออำนวยความสุขแก่ประชาชน และความเจริญของบ้านเมือง....”

จากที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อพิจารณาถึงสภาพสังคมในยุคนั้นที่เต็มไปด้วยวัฒนธรรมตะวันตกที่ไหลบ่าเข้ามาในประเทศไทย การจับกลุ่มรวมตัวกันของบรรดาเหล่าวัยรุ่นกลุ่มต่าง ๆ จึงน่าจะเป็นเพียงการแสดงออกทางพฤติกรรมอย่างหนึ่งของคนที่เป็นวัยรุ่นเพื่อสนองความต้องการทางด้านอารมณ์ความรู้สึกเท่านั้น แต่ด้วยการออกคำประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 21

ได้ทำให้พฤติกรรมการแสดงออกในลักษณะเช่นนี้ของแดง ไบร่เลย์สอดคล้องกับนิยามของคำว่า “อันทพาล” จึงทำให้ปรากฏภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของแดง ไบร่เลย์ ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของแดง ไบร่เลย์ โดยรัฐบาลของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
- ภาพของแดง ไบร่เลย์มีพฤติกรรมการจับกลุ่มรวมตัวกันและตั้งตัวเป็น “แก๊งไบร่เลย์”	แดง ไบร่เลย์เป็นอันทพาลที่ประพฤติดนสร้าง ความเดือดร้อนและความรำคาญให้แก่ประชาชน

1.2 การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของแดง ไบร่เลย์” โดยข่าวในหนังสือพิมพ์ เสียงอ่างทอง

ในระยะต่อมาหลังการออกคำประกาศของคณะปฏิวัติไม่นานนัก เรื่องราวของแดง ไบร่เลย์ก็ได้ปรากฏเป็นที่รับรู้ของคนทั้งประเทศจากสื่อสิ่งพิมพ์นั่นเอง โดยจากหลักฐานในหนังสือพิมพ์ เสียงอ่างทอง ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2505 (ที่มาจากหอสมุดแห่งชาติ) ได้นำเสนอเรื่องราวความขัดแย้งระหว่าง “แก๊งไบร่เลย์” และ “แก๊งระเบิดขวด” อย่างครึกโครมอยู่ในข่าวหน้าหนึ่งติดต่อกันหลายวันเกือบตลอดเดือนกันยายนในปีนั้น โดยหนังสือพิมพ์สันนิษฐานว่าความแค้นระหว่างแดง ไบร่เลย์ กับ ปู่ ระเบิดขวด มาจากความผิดใจกันเรื่องการรื้อรถไฟประโยชน์ดังมีตัวอย่างบางส่วนจากหนังสือพิมพ์เสียงอ่างทองได้กล่าวไว้ว่า

“วัยรุ่นยกพวกล้างแค้นหัวหน้าแก๊งระเบิดขวด ชัลโวคว่ำคาร้านอาหาร” โดยมีรายละเอียดว่า จี๊ด เฮาดี กับ แดง ไตรรงค์ ซึ่งเป็นสมุนของแดง ไบร่เลย์ ยิง ปู่ ระเบิดขวด จนได้รับบาดเจ็บที่ขา จากนั้นได้หลบหนีไป ตำรวจสันนิษฐานว่า เป็นเรื่องหักเหลี่ยมกันโดยมีนักเลงใหญ่ผู้หนึ่งเป็นจอมบงการ ขณะนั้นแดง ไบร่เลย์ ยังบวชอยู่ที่วัดสุทัศน์ฯ (หนังสือพิมพ์เสียงอ่างทอง ฉบับวันที่ 14 กันยายน 2505)

“หัวหน้าแก๊งระเบิดขวดเตรียมล้างแค้นมือปืน” (หนังสือพิมพ์เสียงอ่างทอง ฉบับวันที่ 15 กันยายน 2505)

“*ดร. ยกกำลังตริงเขาดิน ระวังตีกหัวหน้าแกงค์ระเบิดขวดนัดตีล้างแค้นกับ “จ๊อด เฮาดี้” รถวิทยุจุกประตูต้นอาคารกราวูด – นำ 23 หมุ่มไปสอบประวัติ*” (หนังสือพิมพ์เสียงอ่างทอง ฉบับวันที่ 16 กันยายน 2505)

“*มือปืน “จ๊อด เฮาดี้” จนมุม หลบอยู่กลางทุ่งเมืองนนท์ ถูกจับพร้อมเพื่อนคูใจ*” (หนังสือพิมพ์เสียงอ่างทอง ฉบับวันที่ 19 กันยายน 2505)

“*แดง ไบรลีย์ อยู่ในวงล้อมตร.*” โดยมีรายละเอียดว่า ตำรวจกำลังออกตามล่าหัวหน้าแกงค์ไบรลีย์และหัวหน้าแกงค์ระเบิดขวดอย่างหนัก เพราะตึกใหญ่ระหว่าง 2 แกงค์ เริ่มตั้งเค้า ซึ่งตำรวจสืบทราบมาว่า แแดง ไบรลีย์ ได้แหกสีกพรรษาไประดมสมุนเกือบ 30 คน และซื้อปืนใหม่ 1 กระบอกเตรียมล้างแค้น (หนังสือพิมพ์เสียงอ่างทอง ฉบับวันที่ 20 กันยายน 2505)

“*แดง ไบรลีย์ จนมุม เผยชนวนตึก 2 แกงค์ ซึ่งความเป็นใหญ่ในคุก*” โดยมีรายละเอียดว่า แแดง ไบรลีย์ให้คำสารภาพว่า หลังจากที่เขาแหกพรรษาสีกไปแล้วเพราะกลัวถูกตำรวจจับ ก็ตั้งใจจะหนีไปอยู่ต่างจังหวัดจนกว่าจะตามล้างแค้นหัวหน้าแกงค์ระเบิดขวดได้สำเร็จ แต่ก็มาถูกจับได้เสียก่อน โดยตำรวจได้ตั้งข้อหาแก่แดง ไบรลีย์ คือ ให้อ้างวานและพยายามฆ่าคน รวมทั้งข้อหาอันธพาลด้วย แต่แดง ไบรลีย์ได้ปฏิเสธกรณีให้ลูกน้องยิง ปู ระเบิดขวด ส่วนสาเหตุที่แดง ไบรลีย์ ถูกหัวหน้าแกงค์ระเบิดขวดตามฆ่า นั้น เขาเปิดเผยว่า เป็นเพราะในอดีตเขาเคยถูกจับเข้าคุกในเรือนจำลพบุรี ข้อหาทำร้ายร่างกาย ส่วนปู ระเบิดขวด ถูกจับเข้าไปด้วยในข้อหาคดีระเบิดขวด ในช่วงแรกที่ติดคุกอยู่ด้วยกันก็ไม่มีปัญหาอะไร แต่พอนานไปปูเริ่มเบงรัดมีคุมคนอื่น และเลยเถิดถึงขั้นจะให้เขาเป็นลูกน้อง แแดงเกิดความหมั่นไส้ จนมีเรื่องชกต่อยกัน จากนั้นปูก็รังควานแดงเรื่อยมา (หนังสือพิมพ์เสียงอ่างทอง ฉบับวันที่ 21 กันยายน 2505)

“*ล้อมจับแกงค์ระเบิดขวด หัวหน้ารอดได้หลุดหนีตึกสมุนเอกให้จนมุม*” (หนังสือพิมพ์เสียงอ่างทอง ฉบับวันที่ 22 กันยายน 2505)

“*ปูถูกจับพร้อมดำ เอสไซ่ ได้มีระเบิดมือ – ทั้งคู่เป็นโรคผู้หญิงอมแอม*” (หนังสือพิมพ์เสียงอ่างทอง ฉบับวันที่ 26 กันยายน 2505)

เมื่อพิจารณาเรื่องราวของแดง ไบรลีย์ที่ปรากฏเป็น “ข่าว” ในหนังสือพิมพ์เสียงอ่างทองนั้น ก็พบว่า เป็นการประกอบสร้างความหมายให้แก่ “ความเป็นจริงของแดง ไบรลีย์” ใน

อีกชั้นตอนหนึ่งอันมีความต่อเนื่องและสอดคล้องกับการประกอบสร้างความหมายโดยรัฐบาลของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทั้งนี้การนำเสนอเหตุการณ์การหลบหนีการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ของแดง ไบร่เลย์ นั้นเหมือนเป็นการต่อยอดด้วยความหมายหรือนิยามของ “อันธพาล” ตามคำ ประกาศของคณะปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน หนังสือพิมพ์ยังได้ประกอบสร้างเรื่องราวความขัดแย้งให้แก่ภาพตัวตนของแดง ไบร่เลย์ไป พร้อมกันด้วย อันเป็นการคัดเลือกเหตุการณ์ตามเกณฑ์คุณค่าของข่าวมานำเสนอเพื่อสร้างความ น่าสนใจให้กับเนื้อหาของข่าว ทำให้ปรากฏภาพตัวตนและความหมายโดยนัยของแดง ไบร่เลย์ ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงภาพตัวตนและความหมายโดยนัยของแดง ไบร่เลย์ โดยข่าวในหนังสือพิมพ์

ภาพตัวตน	ความหมายโดยนัย
- ภาพของแดง ไบร่เลย์หนีการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ	- แแดง ไบร่เลย์ เป็นบุคคลที่กระทำผิดต่อกฎหมาย
- ภาพความขัดแย้งระหว่าง “แดง ไบร่เลย์ กับ ปูระเบิดขวด” ที่เต็มไปด้วยการใช้ความรุนแรงเพื่อสร้างอิทธิพลให้แก่ตนเอง	- แแดง ไบร่เลย์เป็นอันธพาลที่มีพฤติกรรมในการใช้ความรุนแรงเพื่อตอบโต้คู่กรณีและสร้างอิทธิพลให้กับตัวเอง

1.3 การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของแดง ไบร่เลย์” โดยสุริยัน ศักดิ์ไธสง จากนวนิยายเรื่อง “เส้นทางมาเฟีย”

หลังจากการประกอบสร้างเรื่องราวของ แแดง ไบร่เลย์ ผ่านสื่อหนังสือพิมพ์จนทำให้ภาพของแดง ไบร่เลย์ในนิยามของ “อันธพาล” อยู่ในการรับรู้ของคนทั้งประเทศแล้ว เรื่องราวของแดง ไบร่เลย์ก็ไม่ได้มีการผลิตซ้ำขึ้นอีกเลยเป็นเวลาเกือบ 30 ปี จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2532 เรื่องราวของแดง ไบร่เลย์ก็ได้ปรากฏขึ้นในกระแสการรับรู้ของคนในสังคมไทยอีกครั้ง แต่เป็นรูปแบบของนวนิยายที่ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าเป็น “บันทึกเรื่องจริง” โดยผู้เขียนชื่อ สุริยัน ศักดิ์ไธสง อดีตมือปืนรับจ้างผู้เคยต้องโทษคดีฆ่าคนตายที่ต่อมากลายเป็นนักเขียนเรื่องสั้นและนวนิยายชื่อดัง นวนิยายเรื่องดังกล่าวมีชื่อว่า “เส้นทางมาเฟีย” ตีพิมพ์ครั้งแรกใน มิตรชนสุดสัปดาห์ และมีการพิมพ์รวมเล่มต่อมาอีกหลายครั้ง อันบ่งบอกถึงความสำเร็จของนวนิยายเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี

นวนิยายเรื่อง “เส้นทางมาเฟีย” กล่าวถึงเรื่องราวของกลุ่มวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานครในยุคสมัยหนึ่งที่รวมตัวกันเป็น “แก๊ง” ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2498 – 2505 ทั้งนี้

มีเรื่องราวของแดง ไบรลีย์ ปรากฏเป็นส่วนหนึ่งในนวนิยายในฐานะหัวหน้า “แก๊งไบรลีย์” โดยมีคำนำของสำนักพิมพ์กล่าวว่า “ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ไม่ได้ปั้นแต่งขึ้นมาเอง” และคำนำของผู้เขียนกล่าวว่า “เป็นหนึ่งในหลายเรื่องราวที่ผมเข้าร่วมอยู่ในเหตุการณ์” (เส้นทางมาเฟีย , 2540) ซึ่งเนื้อหาที่เกี่ยวกับแดง ไบรลีย์ สรุปโดยย่อได้ดังนี้

แดง ไบรลีย์ เติบโตมาในตรอกสลักหิน ย่านหัวลำโพง มารดามีอาชีพเป็นโสเภณี เขาฆ่าคนตายเมื่ออายุได้ 13 ปี เพราะต้องการปกป้องมารดาที่ถูกนักเทวภัททกะพะลอนลาม ในวัยรุ่นวัยคะนอง แแดง ไบรลีย์ได้เป็นหัวหน้า “แก๊งไบรลีย์” และพยายามสร้างบารมีเพื่อก้าวขึ้นเป็นใหญ่ในวงการนักเลงรุ่นพี่เช่นเดียวกับแก๊งวัยรุ่นอื่น ๆ ในยุคนั้น แแดง ไบรลีย์มีเพื่อนสนิทชื่อ แหลมสิงห์ ทั้งคู่มักมีเรื่องปะทะกันกับ “แก๊งระเบิดขวด” อยู่บ่อย ๆ ซึ่งแก๊งนี้มี ปู ระเบิดขวด เป็นหัวหน้า และมี ดำ เอสโซ่ เป็นเพื่อนสนิท ทั้งสองแก๊งได้ก่อศึกสิบสามห้าง บางลำพู ต่อมารัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้ทำรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และได้ออกคำสั่งกวาดล้างอันธพาลทั่วกรุงเทพมหานคร ทำให้วัยรุ่นที่เข้าข่ายเป็นบุคคลที่ “ประพฤติตนเป็นบุคคลอันธพาล” ต่างหนีเอาตัวรอดจากการจับกุมออกจากกรุงเทพมหานคร แแดง ไบรลีย์ ได้หลบหนีไปที่อยู่ตะเภา จังหวัดระยอง โดยอาศัยอยู่กับ หมู่เชียร อดีตนายตำรวจกองบังคับการยานยนต์หนุ่มเกราะในยุคอัศวินครองเมือง ซึ่งได้หันมาเปิดร้านคาเฟ่บังหน้าธุรกิจค้าประเวณี ต่อมา เปี้ยก , เก้าตี , เริง สอนมะลิ และพล ตรอกทวาย ได้หลบหนีมาเจอกับแดง และได้ร่วมกันทำธุรกิจเถื่อนอยู่กับหมู่เชียร กระทั่งหมู่เชียรถูกลอบยิงเสียชีวิต ผู้ใหญ่เต็กจากชุมพรจึงได้ชวนทั้งหมดมาร่วมทำธุรกิจเปิดบาร์ค้าประเวณีและเปิดบ่อนคาสีโน ต่อมา เก้าตี ได้ไปชักชวน สุมาอี้ พี่ชาย , ปู ระเบิดขวด และดำ เอสโซ่ มาร่วมงานด้วย ส่วนแดงก็ตามหลามสิงห์มาช่วยงานเช่นกัน ต่อมาปู และ ดำ ไปก่อเรื่องที่บ่อน จนมีเรื่องให้ผิดใจกับแดง หลามสิงห์ และเก้าตี ในช่วงนั้นหน่วยกองปราบฯ ได้ออกกวาดล้างธุรกิจเถื่อน มือปืนและเจ้าพ่อครั้งใหญ่ ทำให้ผู้ใหญ่เต็กต้องปิดกิจการลง ทุกคนจึงต้องแยกย้ายกันไป แแดงหนีกลับเข้ากรุงเทพฯ และเตรียมบวชให้แม่ตามที่สัญญา ปูและดำได้มาก่อวุ่นในงานบวช แต่ในที่สุดแดงก็บวชได้สำเร็จและจำพรรษาอยู่ที่วัดสุทัศน์ฯ ระหว่างที่บวช พระแดงยังถูกปูและดำก่อกวนอีกจนต้องพกปิ่นออกบิณฑบาตและเตรียมอาวู่วุ่นในกฎึ กระทั่งปูและดำรุมทำร้ายหลามสิงห์และยกพวกบุกเข้ามาถึงพระแดงถึงในวัด พระแดงได้ตอบโต้ยิงปูบาดเจ็บและได้สึกหนีออกจากวัดไป ซึ่งเหตุการณ์ครั้งนี้หนังสือพิมพ์ได้ลงข่าวครึกโครม ส่งผลให้ แแดง ไบรลีย์ , ปู ระเบิดขวด และดำ เอสโซ่ เป็นที่รู้จักของคนทั่วประเทศ และมีคำสั่งจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าคณะปฏิวัติซึ่งดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจด้วย ให้ออกกวาดล้าง กระทั่งแดง ไบรลีย์ถูกจับได้

ในที่สุด ต่อมาเมื่อออกจากคุก แดง ไบรลีย์ ก็ได้เลี้ยงอำลาเพื่อน ๆ เพื่อจะเดินทางไปรับตำแหน่งคนสนิทของเสี้ยจิว เจ้าพ่อเมืองชลบุรี แต่ก็มาประสบอุบัติเหตุรถคว่ำเสียชีวิตเสียก่อน ส่วน ปู และ ดำ ภายหลังเกิดขัดใจกันด้วยเรื่องเล็กน้อย ดำเลยบันดาลโทสะยิงปูตาย ส่วนดำได้ถูกลอบยิงตายในเวลาต่อมา

เมื่อพิจารณานวนิยายเรื่อง “เส้นทางมาเฟีย” พบว่า “ความเป็นจริงของแดง ไบรลีย์” กลับแตกต่างไปจากที่เคยปรากฏตามการประกอบสร้างของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และข่าวในหนังสือพิมพ์เสียงอ่างทอง ทั้งนี้เป็นผลมาจากการประกอบสร้างความหมายผ่านประสบการณ์ตรงของสุรียัน ศักดิ์โทสง ซึ่งได้ระบุไว้ในนวนิยายว่า เป็นเพื่อนกับแดง ไบรลีย์ โดยสุรียันยังได้นำข้อเท็จจริงทางสังคมสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เป็นนายกรัฐมนตรี (ช่วงเหตุการณ์หลังทำรัฐประหาร ปี พ.ศ. 2501) มาผสมผสานเข้ากับเรื่องราวในนวนิยายด้วย แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเรื่องราวของแดง ไบรลีย์จะระบุไว้ว่าเป็นการเขียนขึ้นจากประสบการณ์ตรง แต่ด้วยรูปแบบการนำเสนอผ่านสื่อนวนิยาย ผู้เขียนก็จำเป็นต้องนำเสนอผ่านจินตนาการของตนเองไปพร้อมกันด้วยเพื่อสร้างสีสันให้แก่เรื่องเล่า นั้น จึงทำให้ภาพตัวแทนและความหมายของแดง ไบรลีย์ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้มีความหลากหลายมากกว่าที่เคยถูกประกอบสร้างมาในอดีต ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของแดง ไบรลีย์ โดย สุรียัน ศักดิ์โทสง

ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
- ภาพของแดง ไบรลีย์ที่เป็นอันธพาลก่อเหตุทะเลาะวิวาทเพื่อสร้างบารมีให้แก่ตนเอง	- แดง ไบรลีย์ เป็นอันธพาลที่มีความทะเยอทะยานเพื่อให้ตนเองอยู่เหนือคนอื่น
- ภาพของแดง ไบรลีย์ที่เป็นอันธพาลหลบหนีการจับกุมของตำรวจ	- แดง ไบรลีย์ เป็นอันธพาลที่ประพฤติตนผิดกฎหมาย
- ภาพของแดง ไบรลีย์ที่บวชเป็นพระตามคำสั่งสัญญาที่ให้กับมารดาแต่ยังพกปืนออกบิณฑบาต	- แดง ไบรลีย์ แม้จะไม่สามารถละทิ้งพฤติกรรมเป็นอันธพาลได้ แต่อย่างน้อยก็มีความกตัญญูต่อมารดาโดยยอมบวชเพื่อทดแทนบุญคุณ
- ภาพของแดง ไบรลีย์ที่กระทำการแก้แค้นแทนเพื่อนที่ถูกฝ่ายคู่ริฆ่าทำร้าย	- แดง ไบรลีย์ เป็นอันธพาลที่มีความรักและจริงใจต่อเพื่อน
- ภาพของแดง ไบรลีย์ที่เป็นอันธพาลที่ต้องจบชีวิตลงก่อนวัยอันควร	- แดง ไบรลีย์ ได้รับผลตอบแทนจากการกระทำของตนตามกฎหมายแห่งกรรม

ทั้งนี้ จากการสืบค้นเรื่องราวของ แดง ไบรลีย์ จากแหล่งประกอบสร้างดังที่กล่าวมาทั้ง 3 แห่งนั้น สามารถสรุปให้เส้นทางการประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของแดง ไบรลีย์” ผ่านภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของแดง ไบรลีย์ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงเส้นทางการประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของแดง ไบรลีย์”

ปี พ.ศ.	แหล่งประกอบสร้าง ความเป็นจริงทางสังคม	การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของแดง ไบรลีย์”	
		ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
2502	รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ตามคำ ประกาศของคณะ ปฏิวัติฉบับที่ 21	- ภาพของแดง ไบรลีย์มี พฤติกรรมกรจบบกลุ่มรวม ตัวกันและตั้งตัวเป็น “แก๊ง ไบรลีย์”	- แดง ไบรลีย์ เป็นอันธพาล ที่ประพฤตินสร้าง เดือดร้อนและความรำคาญ ให้แก่ประชาชน
2505	ข่าวในหนังสือพิมพ์ เสียงอ่างทอง	- ภาพของแดง ไบรลีย์หนี การจับกุมของเจ้าหน้าที่ ตำรวจ - ภาพความขัดแย้ง ระหว่าง “แดง ไบรลีย์ กับ ปู ระเบิดขวด” ที่เต็มไปด้วย การใช้ความรุนแรง เพื่อสร้างอิทธิพลให้แก่ ตนเอง	- แดง ไบรลีย์ เป็นบุคคลที่ กระทำผิดต่อกฎหมาย - แดง ไบรลีย์มีพฤติกรรมใน การใช้ความรุนแรงเพื่อตอบ โต้คู่อริและสร้างอิทธิพลให้ กับตัวเอง
2532	สุริยัน ศักดิ์โทสง ไนนว นิยายเรื่อง “เส้นทางมา เพี้ย”	- ภาพของแดง ไบรลีย์ที่ เป็นอันธพาลก่อเหตุ ทะเลาะวิวาทเพื่อสร้าง บารมีให้แก่ตนเอง - ภาพของแดง ไบรลีย์ที่ เป็นอันธพาลหลบหนีการ จับกุมของตำรวจ - ภาพของแดง ไบรลีย์ที่ บวชเป็นพระตามคำ	- แดง ไบรลีย์ เป็นอันธพาล ที่มีความทะเยอทะยานเพื่อ ให้ตนเองอยู่เหนือคนอื่น - แดง ไบรลีย์ เป็นอันธพาล ที่ประพฤตินผิดกฎหมาย - แดง ไบรลีย์ แม้จะไม่ สามารถละทิ้งพฤติกรรมเป็น

ตารางที่ 5 (ต่อ) แสดงเส้นทางการประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของแดง ไบร่เลย์”

ปี พ.ศ.	แหล่งประกอบสร้าง ความเป็นจริงทางสังคม	การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของแดง ไบร่เลย์”	
		ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
		<p>สัญญาที่ให้กับมารดา แต่ ยังพบบินออกบิณฑบาต</p> <p>- ภาพของแดง ไบร่เลย์ที่ กระทำการแก้แค้นแทน เพื่อนที่ถูกฝ่ายคู่อาชกรรมทำ ร้าย</p> <p>- ภาพของแดง ไบร่เลย์ที่ เป็นอันธพาลที่ต้องจบ ชีวิตลงก่อนวัยอันควร</p>	<p>อันธพาลได้ แต่อย่างน้อยก็มี ความกตัญญูต่อมารดาโดย ยอมบวชเพื่อทดแทนบุญคุณ</p> <p>- แแดง ไบร่เลย์ เป็นอันธพาล ที่มีความรักและจริงใจต่อ เพื่อน</p> <p>- แแดง ไบร่เลย์ ได้รับผลตอบแทนจากการกระทำของตน ตามกฎแห่งกรรม</p>

2. ความเป็นจริงของ “นางนาค”

ตำนานหรือเรื่องเล่าเกี่ยวกับ “นางนาคพระโขนง” หรือ “แม่นาคพระโขนง” นั้นปรากฏและเป็นที่รับรู้ของคนไทยมาเป็นเวลานานแล้ว โดยมักได้รับการเล่าขานด้วยเค้าโครงเรื่องเดียวกันว่าเป็นเรื่องราวของหญิงคนหนึ่ง ชื่อว่า “นาค” (บางตำนานใช้คำว่า “นาก” ทั้งนี้สำหรับบทที่ 4 นี้ ผู้วิจัยจะใช้คำว่า “นาค” ยกเว้นกรณีอ้างอิงมาจากต้นฉบับเดิมซึ่งจะใช้คำว่า “นาก” - ผู้วิจัย) บ้านอยู่ริมคลองพระโขนง เมื่อนางตั้งครรภ์แล้วได้คลอดลูกตาย ศพถูกนำมาฝังที่วัดมหาบุศย์ ต่อมาได้กลายเป็นผีวิญญาณกลับมาอยู่กับสามีและได้หลอกหลอนชาวบ้าน จนเป็นที่หวาดผวาทัวตัวตำบลพระโขนง

ทั้งนี้ในการสืบค้นแหล่งประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค” นั้น ผู้วิจัยอาศัยเอกสารที่รวบรวมเกี่ยวกับตำนานเรื่อง “นางนาคพระโขนง” โดย อเนก นาวิกมูล (เปิดตำนานแม่นาคพระโขนง , 2543) และ ส.พลายน้อย (ตามรอยนางนาคพระโขนง , 2533) รวมถึงบทความต่าง ๆ ที่ปรากฏตามสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ความหมายของ “ความเป็นจริงของนางนาค” ซึ่งพบว่า มีแหล่งประกอบสร้างอยู่ด้วยกันทั้งหมด 12 แห่ง ซึ่งแต่ละแห่งก็ได้ประกอบสร้างความหมายหรือให้นิยามแก่ “ความเป็นจริงของนางนาค” ในลักษณะต่าง ๆ กันดังต่อไปนี้

2.1 การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค” โดย ก.ศ.ร.กุหลาบ

จากการสืบค้นข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า หลักฐานรุ่นเก่าที่สุดที่กล่าวถึงเรื่องราวของนางนาคพระโขนง คือ ข้อเขียนของ ก.ศ.ร.กุหลาบ ที่เขียนลงในหนังสือสยามประเภท ฉบับมีนาคม ร.ศ.118 พ.ศ. 2442 โดยมีผู้อ่านคนหนึ่งซึ่งใช้นามแฝงว่า “ผู้รับสยามประเภทแต่เดิม” ได้เขียนคำถามในรูปโคลงสี่สุภาพมาถาม ก.ศ.ร. กุหลาบซึ่งเป็นผู้รอบรู้เรื่องเก่า เกี่ยวกับเรื่องราวของ “ปีศาจนางนาค” ที่คนรำลือกันว่ามีเรื่องราวเป็นอย่างไร ซึ่ง ก.ศ.ร.กุหลาบก็ได้ตอบคำถามเป็นร้อยแก้วไว้ว่า

“จะเป็นวันเดือนปีใดจำไม่ได้ เปนคำพระศรีสมโภช (บุตร) วัดสุวรรณ เล่าถวายเสด็จอุปัชฌาย์ว่า ในรัชกาลที่ 3 กรุงเทพฯ อำแดงนาค บุตรขุนศรีนายอำเภอ บ้านอยู่ปากคลองพระโขนง เปนภรรยานายชุ่ม ตัวขุนทศกรรฐ์ ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรี อำแดงนาคมีครรภ์คลอดบุตรถึงอนิจกรรม นายชุ่ม ทศกรรฐ์ สามีนำศพอำแดงนาคภรรยาไปฝังที่ป่าช้าวัดมหาบุศ ที่พระศรีสมโภช (บุตร) วัดสุวรรณ เปนผู้สร้างวัดมหาบุศ แต่ท่านยังเป็นมหาบุศในรัชกาลที่ 2 ศพอำแดงนาคฝังไว้ที่นั่น ไม่มีปีศาจหลอกผู้ใด เปนแต่พระศรีสมโภชเจ้าของวัดมหาบุศ เล่าถวายพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมสมเด็จพระปรมาธิบดีธิโนรสว่า นายชุ่ม ทศกรรฐ์ เปนคนมั่งมี เปนตาน้อยของนายสนเศรษฐี บุตรนายชุ่มมีชายหญิงหลายคน แต่ล้วนยังไม่มีสามี ภริยาทั้งสิ้น บุตรนายชุ่มหวังทรัพย์สมบัติของบิดา เกรงว่าบิดาจะมีภรรยาใหม่ จะกระจายทรัพย์สมบัติเสียหมด พวกลูกจะอดตาย พวกลูกชายจึงทำอุบายให้คนไปขว้างปาชาวเรือตามลำคลองริมป่าช้าที่ฝังศพอำแดงนาคมารดา กระทำกิริยาเปนผีดูร้ายหลอกคนจนถึงช่วยนายชุ่มหนีบระหนัดน้ำเข้านา แลวิดน้ำกุ่มเรือของนายชุ่มที่ล่มก็ได้ บุตรชายแต่งกายเปนหญิงให้คล้ายอำแดงนาคมารดาทำกิริยาเปนผีดูร้ายให้คนกลัวทั่วทั้งคลองพระโขนง เพื่อประโยชน์ความประสงค์จะกันเสียไม่ให้ผู้หญิงมาเปนภรรยานายชุ่มบิดา พระศรีสมโภชผู้สร้างวัดมหาบุศเล่าถวายเสด็จอุปัชฌาย์แต่เท่านี้ บุตรนายชุ่มหลายคนได้เล่าถวายเสด็จอุปัชฌาย์ว่าตนได้ทำมาเยาเปนปีศาจอำแดงนาคมารดาหลอกชาวบ้านจริงตั้งพระศรีสมโภชกรมหลวงเสด็จอุปัชฌาย์ทุกประการ ความวิตถารนอกจากนี้ไม่ทราบถนัด ได้ทราบชัดแต่ว่าบุตรนายชุ่ม ทศกรรฐ์ ชื่อนายแบน บวชเปนพระสมุห์ของเสด็จอุปัชฌาย์ พระสมุห์แบนผู้นี้ผูกคอตายที่ถ้ำนาคพระเชตุพนเดี๋ยวนี้”

เมื่อพิจารณาจากคำตอบของ ก.ศ.ร. กุหลาบ พบว่า ในยุคแรกของการประกอบสร้างความหมายให้แก่ “ความเป็นจริงของนางนาค” นั้น ภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของมีดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของนางนาค โดย ก.ศ.ร. กุหลาบ

ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
- ภาพของนางนาคเป็นเพียงผีปลอมที่มีผู้แต่งเรื่องขึ้นมาจากการตายของผู้หญิงคนหนึ่งที่ตั้งชื่อว่า “นาค” เพื่อต้องการหลอกให้คนอื่นเกิดความกลัว	- ผีนางนาคเป็นผีปลอม ในขณะที่นางนาคเป็นบุคคลที่มีตัวตนอยู่จริงในสมัยรัชกาลที่ 3

2.2 การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค” โดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

ในหนังสือชีวิตและงานของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ อันเป็นพระนิพนธ์ ม.จ. หญิงพูนพิศมัย ดิศกุล ซึ่งสำนักพิมพ์คลังวิทยาธรรมพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2517 นั้น ได้ทรงกล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับนางนาคไว้ว่า เมื่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ยังเป็นทหารรักษาวังหลวง สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ กับเจ้าพี่เจ้าน้องเคยลองทำสถิติถามคนเข้าออกประตูวังว่า ตามรายชื่อ 4 คนนี้ ได้แก่

1. ท่านขรัวโต (สมเด็จพระพุฒาจารย์ วัดระฆัง)
2. พระพุทธยอดฟ้า ฯ รัชกาลที่ 1
3. จำไม่ได้ว่าใคร
4. อีนาคพระโขนง

คนส่วนใหญ่จะรู้จักใครบ้าง ปรากฏว่า ผู้ที่ได้คะแนนนำเป็นอันดับ 1 คือ อีนาคพระโขนง ซึ่งจากแหล่งประกอบสร้างนี้ ทำให้ “ความเป็นจริงของนางนาค” ปรากฏภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของนางนาค ดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของนางนาค โดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
- ภาพของนางนาคเป็นบุคคลซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีของคนไทยในยุคสมัยรัชกาลที่ 4	- นางนาคเป็นบุคคลที่อยู่ในการรับรู้ของคนในสังคมไทยมาเป็นเวลาช้านานแล้ว

2.3 การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค” โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ในพระนิพนธ์เรื่อง “นากพระโขนงที่สอง”

ในสมัยรัชกาลที่ 6 นั้น ได้มีการนำเรื่องราวของนางนาคพระโขนง มาแต่งเติมเป็นเรื่องราวบันเทิงสนุกสนานเป็นครั้งแรก คือเรื่อง “นากพระโขนงที่สอง” อันเป็นพระนิพนธ์ใน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 สมัยที่ยังทรงเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร โดยใช้นามแฝงว่า นายแก้ว นายขวัญ ซึ่งได้ลงในหนังสือทวิปัญญา ฉบับที่ 1 เดือนเมษายน ร.ศ. 123 พ.ศ. 2448 อันเป็นระยะเวลาห่างจากข้อเขียนของ ก.ศ.ร. กุหลาบ 6 ปี โดยมีข้อน่าน่าสังเกตคือ คำโครงเรื่อง “นากพระโขนงที่สอง” นี้ มีความเหมือนกับข้อเขียนของ ก.ศ.ร. กุหลาบ เกือบทุกอย่าง ซึ่งมีเรื่องย่อสรุปได้ดังนี้

เรื่องเริ่มต้นจาก “พ่อวัด” ซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องทั้งหมดกับนายทองอิน เพื่อนนักสืบเฉลยศักดิ์ ได้ยินข่าวเล่าลือว่าเกิดปีศาจขึ้นใหม่ที่บางพระโขนงอีก จึงชวนกันไปสืบสวน พบว่าเกิดปีศาจขึ้นที่บ้านพันโชติ กำนัน พันโชตินี้มีภรรยาชื่อนาก เพิ่งถึงแก่กรรมไปเมื่อประมาณปีเศษ นัยว่านางนาคเป็นคนขี้หึงมาก เคยกล่าวถ้อยคำไว้ก่อนตายว่า ถ้าผู้มีเมียใหม่ จะเป็นปีศาจมาหลอก พันโชติกับนางนาคมีบุตรชายสองคน ชื่อ ชม กับ ชื่น เพื่อนบ้านพันโชติ ชื่อ เปรม นายเปรมมีลูกชายชื่อปริก เป็นเพื่อนเที่ยวของนายชม นายเปรมเล่าให้นายวัดกับนายทองอินฟังว่า ครั้งหนึ่งพันโชติได้รับหนังสือมีความว่าถ้าพันโชติคิดมีเมียใหม่ จะได้เห็นดีกัน เมื่อนักสืบทั้งสองพิจารณาเหตุโดยถ่วงถ่วงและตั้งกองจับผีกันแล้ว ในที่สุดก็จับได้ว่า ที่แท้ นายชมกับนายปริกเพื่อนรักนั่นเองที่แกล้งปลอมตัวเป็นผีนางนาคมาหลอกผู้คน เหตุผลที่นายชมสารภาพในตอนท้ายก็คือ “ผมไม่ยอมให้พ่อแกมีเมียใหม่ขอรับ เป็นความสัตย์ความจริงแท้ ๆ ที่เดียวขอรับ”

เมื่อพิจารณาจากพระนิพนธ์เรื่อง “นากพระโขนงที่สอง” พบว่า “ความเป็นจริงของนางนาค” ได้ถูกประกอบสร้างนี้มีลักษณะที่สอดคล้องกับการประกอบสร้างโดย ก.ศ.ร. กุหลาบ ซึ่งมีมาก่อนหน้านี้ ซึ่งทำให้มีความเป็นไปได้ว่า รัชกาลที่ 6 อาจจะทรงเคยอ่านสยามประเพณีของ

ก.ศ.ร. กุหลาบ และนำคำตอบของ ก.ศ.ร. กุหลาบ มาแต่งขยายเป็นเรื่องราวสนุกสนาน ซึ่งทำให้ภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของนางนาคมีดังนี้

ตารางที่ 8 แสดงภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของนางนาค โดยพระนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6

ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
- ภาพนางนาคเป็นเพียงผีปลอมที่มีผู้แต่งเรื่องขึ้นมาเพื่อหลอกผู้อื่นให้กลัว	- ผีนางนาคเป็นเพียงคำเล่าลือที่เกิดขึ้นในบางพระโขนงจนทำให้มีผู้นำมาแต่งเป็นเรื่องเพื่อหลอกคนอื่น

2.4 การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค” โดยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ในบทร้อยเรื่อง “อินากพระโขนง”

ในปี พ.ศ.2455 เรื่องราวของนางนาคก็ได้ถูกนำมาแต่งเติมให้เป็นเรื่องราวที่น่าตื่นเต้นและสนุกสนานมากยิ่งขึ้นอีก โดย พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ หรือทรงใช้นามแฝงว่า “หมากพญา” ได้ทรงประพันธ์บทร้อยเรื่อง “อินากพระโขนง” ขึ้นเพื่อใช้สำหรับคณะละครปริตาลัยแสดงในวังของพระองค์ที่แพรงนรา

สิ่งที่น่าสังเกตคือ ในตอนนั่นเองที่ชื่อ “นายมาก” ได้ปรากฏขึ้นมา และทำให้ชื่อของนายชุ่ม ทศกัณฐ์ กับ พันโชติ กำนัน ถูกลบเลือนไป หลังจากนั้นคนทั่วไปก็รู้จักชื่อสามีของนางนาคในนามใหม่ว่า “นายมาก” นับตั้งแต่นั้นจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งเรื่องราวของบทร้อยเรื่อง “อินากพระโขนง” นี้ มีเรื่องย่อสรุปได้ดังนี้

“นายมาก” มีเมียชื่อ “แม่นาก” เป็นคนสวยและดี มีเพื่อนรักเพื่อนเกลอชื่อทุ้ย มีตายายที่รักนายมากเหมือนลูก ชื่อ ตาหมี่กับยายม่วง วันหนึ่งทุ้ยมาชวนนายมากกินเหล้าจนมากมีเมามากหลับไป หลังจากนั้นนายมากตกใจตื่นขึ้นมา ร้องว่าจะต้องไปเข้าเดือน (ทำงานให้ราชการช่วงเวลาหนึ่งตามแต่กำหนด) ครั้นนายมากจากไปแล้ว แม่นากซึ่งกำลังห้องแก็กก็คลอดลูกตาย สัปเหร่อที่มาช่วยงาน ลักเปิดโลงจะเฉาะกระดูกกะโหลกหน้าผากแม่นากไปใช้บอกหวย แม่นากบีบคอสัปเหร่อจนจับไข้ แล้วหลอกหลอนขวัเต๊ะกับพระที่มาสวดศพเป็นที่ไกลהל ส่วนนายมากที่ถูกเกณฑ์ไปเฝ้าประตูวัง แม่นากได้อุ้มลูกชายมาหาและหลับนอนกับฝัว จนรุ่งเช้าก็หายไป พอ นายมากออกเวรกลับไปบ้าน ตายายบอกว่าแม่นากตายแล้ว นายมากไม่เชื่อ แม่นากมาร้องเรียกฝัวแล้วแก้ตัวว่าไปคอยอยู่บ้านทุ้ย ใครว่านาคตายเล่า ฝ่ายขวัเต๊ะเอามะนาวมาให้ นายมาก

พิสูจน์ว่าเมียเป็นผี คือถ้าแม่หากบีบมะนาวใส่อาหาร จะเห็นเป็นของโสโครกทันที ลูกของแม่หากไปขบดินขร้วเต๊ะจนลุ่มดิน เมื่อขร้วเต๊ะไปแล้ว แม่หากยกสำหรับออกมาตั้ง นายมากเหลือบเห็นลูกเอื้อมือคั่วของในสำหรับและจับลูกหมากิน เห็นแม่หากเอื้อมือยาวไปเด็ดลูกมะเดื่อมาจิ้มน้ำพริกกิน และพอนายมากให้บีบมะนาวใส่ซาม ก็เกิดหนอนคลัก ๆ ขึ้น พอนายมากบ่นจะกินน้ำ แม่หากก็เอื้อมือยาวไปยกตุ่มน้ำมาจนนายมากสะดุ้งกลัว แต่แม่หากก็แก้ตัวได้ตลอด แม่หากได้ชวนนายมากไปบ้านเดิมของตน ซึ่งแท้จริงคือป่าช้า ญาติ ๆ ของแม่หากพากันมาต้อนรับนายมากอย่างดี นายมากอยู่ในป่าช้าจนสว่าง ทั้งบ้านเรือนและญาติ ๆ ของแม่หากจึงหายไปหมด นายมากขนลุกเกรียว และได้หนีเมียเข้าดงหนาด แม่หากตามเข้าไปไม่ได้ ใช้วิธีขู่บ้าง อ้อนวอนบ้าง จนขร้วเต๊ะมาบิณฑบาต ขร้วเต๊ะเอาหวายและข้าวสารเสกหว่านไล่ผีแม่หากจนยอมหนี ขร้วเต๊ะพานายมากเข้ากุฏิ และเรียกเณรเผือกลูกศิษย์มาช่วย จนสามารถเรียกผีแม่หากลงหม้อได้สำเร็จ ปรากฏว่า ที่แท่นายมากหลับฝันไป เพราะกินเหล้าเมา แล้วเอาเรื่องผีแม่หากสมัยก่อนที่ตาหมักกับยายม่วงเล่าให้ฟังมาฝันเป็นตุเป็นตะผสมเข้ากับชื่อเมียและความกลัวเมียของตน

เมื่อพิจารณาละครเรื่องเรื่อง “อินทกพระโขง” นับว่าเป็นละครที่น่าสนใจมาก เพราะถือเป็นการนำเรื่องนางนาคมาแสดงในรูปแบบละครเพื่อความบันเทิงเป็นครั้งแรก และยังถือเป็นต้นเค้าที่ทำให้นางนาคมีสามชื่อ “นายมาก” ที่สำคัญก็คือ “ความเป็นจริงของนางนาค” ได้ถูกประกอบสร้างให้มีความหมายหลากหลายมากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของนางนาคที่ปรากฏในละครเรื่องจะถูกประกอบสร้างให้เป็นผีที่มีความน่ากลัวมากยิ่งขึ้น ดังนี้

ตารางที่ 9 แสดงภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของนางนาค โดยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ในบทละครเรื่องเรื่อง “อินทกพระโขง”

ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
- ภาพของนางนาคเป็นผู้หญิงสวยและดู มีสามชื่อ นายมาก และเป็นผีหลอกหลอนคนอื่น	- นางนาคเป็นคนสวยแต่ก็มีความดู และเมื่อตายไปแล้วก็ยังเป็นผีที่มีความดูร้ายและหลอกหลอนคนอื่นเพราะต้องการกลับมาอยู่กับสามมี
- ภาพของนางนาคเป็นผีที่ใช้ชีวิตแบบคนปกติ	- ผีนางนาคสามารถปรากฏร่างเป็นคนปกติได้
- ภาพของนางนาคเป็นผีที่แสดงอิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ ได้	- ผีนางนาคมีอิทธิฤทธิ์ดลบันดาลให้ตนเองกระทำการต่าง ๆ เหนือมนุษย์ได้
- ภาพของนางนาคเป็นผีที่ถูกปราบด้วยคาถาอาคม	- ผีนางนาคมีข้อจำกัดในการแสดงอิทธิฤทธิ์เพราะกลัวต่อคาถาอาคมและของขลัง

2.5 การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค” โดยประภาศรีในนิยายคำกลอนเรื่อง “แม่นาคพระโขนง”

ในปี พ.ศ. 2467 เรื่องราวของนางนาคก็ได้ปรากฏเป็นนิยายคำกลอน ในชื่อว่า “แม่นาคพระโขนง” หรือบางแห่งใช้ว่า “ผีโขนง” ซึ่งแต่งโดยผู้ใช้นามแฝงว่า “ประภาศรี” โดยได้ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สยามราษฎร์ ตั้งแต่วันพฤหัสบดีที่ 18 มิถุนายน ถึงวันอังคารที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2474 ซึ่งมีเนื้อความที่ผู้วิจัยถอดจากคำกลอนสรุปได้ว่า

นายมากกับแม่นาค สองผัวเมียฐานะยากจน มีอาชีพทำไร่ทำนา ได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จนกระทั่งแม่นาคตั้งท้อง พอดีกับนายมากถูกเกณฑ์ไปเป็นทหารเข้าเวรเฝ้าประตูวังพระนคร นายมากฝากฝังให้ยายเหมือนช่วยดูแลแม่นาคในระหว่างที่ตนไม่อยู่ เมื่อแม่นาคครรภ์แก่ใกล้คลอด ปรากฏว่าเด็กตายในครรภ์ ทำให้แม่นาคคลอดลูกตาย ยายเหมือนและเพื่อนบ้านจึงนำศพแม่นาคใส่โลงและนิมนต์อาจารย์คง สมภารวัดมหาบุศย์มาสวดพระธรรมที่บ้านของแม่นาค คึ้นนั้นปีศาจแม่นาคอุ้มลูกออกมาหลอกหลอนชาวบ้าน เอาทำเกี้ยวห้อยโหนอยู่บนต้นไม้แลบลิ้นหลอกผู้คน พอรุ่งเช้าชาวบ้านจึงนำศพแม่นาคไปฝังไว้ระหว่างต้นตะเคียนคู่ที่ป่าช้าวัดมหาบุศย์ และจารึกชื่อแม่นาคไว้ที่หลุมศพด้วย ตกดึกปีศาจแม่นาคร้องเพลงกล่อมลูกส่งเสียงโหยหวนจนพระและชาวบ้านต่างก็หวาดกลัวไม่กล้าออกจากบ้าน ด้วยแรงรักในตัวสามีปีศาจแม่นาคจึงได้อุ้มลูกมาหานายมากถึงในวังและนอนอยู่ด้วยกัน พอรุ่งเช้าก็หายไป เมื่อนายมากหมดเวรเป็นทหารจึงเดินทางกลับบ้าน ระหว่างทางได้พบเห็นเพื่อนบ้านมีท่าทางแปลกๆ เหมือนหวาดกลัวอะไร เมื่อมาถึงบ้านแม่นาคได้ปรนนิบัติดูแลนายมากเป็นอย่างดี นายมากแปลกใจว่าชาวบ้านมีท่าที่แปลกๆ และเพื่อนบ้านก็ย้ายหนีไป แม่นาคบอกนายมากว่าเพราะเพื่อนบ้านอิจฉาที่เห็นทั้งคู่รักกันจึงใส่ความว่าเธอคลอดลูกตายแล้วกลายเป็นปีศาจหลอกหลอนชาวบ้าน และยังพยายามจะมายุยงนายมากให้ทิ้งนางด้วย แม่นายมากจะเชื่อเมีย แต่ในใจก็ยังอดแปลกใจไม่ได้กับสิ่งผิดปกติที่พบเจอ อาจารย์คงให้เด็กวัดมาบอกความจริงแก่นายมาก แต่ก็ถูกปีศาจแม่นาคหลอกหลอนและทำร้ายจนหนีกลับไป ปีศาจแม่นาคเรียกให้ญาติพี่น้องมาช่วยกันทำร้ายอาจารย์คง ปีศาจแม่นาคได้ฆ่าเณรที่เป็นลูกศิษย์อาจารย์คงตาย และได้อาละวาดหลอกหลอนชาวบ้านและชาวเรือที่ผ่านไปมาแถวริมคลองวัดมหาบุศย์ ถ้าใครบอกความจริงกับพ่อมากก็จะฆ่าจนตาย ต่อมานายมากได้รู้ความจริงทั้งหมดจากอาจารย์คง จึงหนีไปอยู่ที่กุฏิวัด ปีศาจแม่นาคตามหานายมากมาถึงกุฏิวัดและอ้อนวอนให้นายมากออกมาหา แต่นายมากกลัวแม่นาคและได้บอกให้นางไปสุดไปเกิดเขาจะบวชอุทิศส่วนกุศลไปให้ ปีศาจแม่นาคเกิดความโกรธแค้นจึงคิดจะฆ่าอาจารย์คงและนายมากด้วย ทั้งสองจึงได้เข้าไปหลบอยู่ในดงต้นหนาด จนรุ่งเช้าปีศาจแม่นาคก็หายไป ฝ่ายเณรจิว จำวัดอยู่ที่วัดใหญ่ มีวิชา

อาคมเก่งกล้า ได้ยินเรื่องปีศาจแม่นาคที่ยาวลอกหลอนผู้คน จึงได้เดินทางมาที่วัดมหาบุศย์เพื่อปราบปีศาจแม่นาค ระหว่างทางก็เจอกับอิทธิฤทธิ์ของแม่นาค แต่ท้ายที่สุดปีศาจแม่นาคก็ถูกเนรจิ่วปราบและจับวิญญาณลงขังในหม้อดินนำกลับไปวัดใหญ่ได้สำเร็จ

เมื่อพิจารณานิยายคำกลอน พบว่า ผู้แต่งได้มีการประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค” ขยายเพิ่มเติมจากเรื่องเดิมก่อนหน้านี้นี้อีกยิ่งขึ้น ทำให้ปรากฏภาพตัวแทนและความหมายโดยนัย ดังนี้

ตารางที่ 10 แสดงภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของนางนาคโดยประภาศรี ในนิยายคำกลอน

ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
- ภาพของนางนาคเป็นหญิงสาวที่ใช้ชีวิตอย่างชาวบ้านธรรมดา	- นางนาคเป็นหญิงสาวชาวบ้านธรรมดาที่มีฐานะยากจน
- ภาพของนางนาคเป็นผีที่ใช้ชีวิตอยู่กับฉันสามีภรรยาอย่างคนปกติ	- ผีนางนาคมีอิทธิฤทธิ์บันดาลให้นายมากเชื่อว่าตนเป็นคนปกติได้
- ภาพของนางนาคเป็นผีที่มีความโกรธแค้นและออกอาละวาดลอกหลอนชาวบ้านทุกคน	- ผีนางนาคมีความดุร้ายและมีความอาฆาตแค้นทั้งยังลอกหลอนหรือฆ่าผู้คนโดยไม่มีเหตุผล
- ภาพของนางนาคเป็นผีที่ถูกปราบด้วยคาถาอาคม	- ผีนางนาคมีข้อจำกัดในการแสดงอิทธิฤทธิ์เพราะกลัวต่อคาถาอาคมและของขลัง

2.6 การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค” โดยพระอมรฤดี ในงานเขียนเรื่อง “นาคพระโขนง”

หลังจากเรื่องราวของนางนาคได้ถูกนำมาประกอบสร้างโดยแต่งเติมให้เป็นเรื่องราวบันเทิงอย่างมากมาย ต่อมาก็ได้ปรากฏในงานเขียนเรื่อง “นาคพระโขนง” ขึ้นมาซึ่งเขียนโดยพระอมรฤดี โดย ส.พลายน้อย (ตามรอยนางนาคพระโขนง : 2533) ได้ระบุไว้ว่า งานเขียนนี้พระอมรฤดีแต่งโดยอาศัยปากคำของขุนชาญคดี (ปั่น) กำนันตำบลพระโขนงในสมัยนั้น ซึ่งได้เล่าถวายสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ (พระองค์เจ้ายุคลทิฆัมพร พระราชโอรสในรัชกาลที่ 5) เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ.2470

เรื่องราวที่เขียนโดยพระอมรฤดีนี้ได้กล่าวถึงเรื่องราวของนางนาคตามคำบอกเล่าของขุนชาญคดีที่ว่า นางนาคเป็นหญิงสาวสวยที่จะหาสาวชาวพระโขงมาเทียบเคียงได้ยาก และมีหลักฐานแน่ชัดว่า นางนาคเป็นบุตรขุนศรี ๙ นายอำเภอ ตั้งบ้านเรือนอยู่ปากคลองพระโขงฝั่งตะวันตกข้างวัดมหาบุศย์ ไม่ใช่ลูกตามันยายนहींหรือคนไร้ญาติขาดมิตรแต่อย่างใด

ซึ่งเรื่องที่พระอมรฤดีเขียนไว้นี้ ส.พลายน้อยไม่มีหนังสือที่จะบอกเล่ารายละเอียดเรื่องราวของนางนาคได้ แต่พอจะลำดับเรื่องได้ว่ามีอยู่ 10 ตอน ได้แก่ 1. ตอนนางนาคดับชีพ 2. ตอนจับขโมยและผจญอาคมขรัวตาสี 3. ตอนไปหานายมากและเล่นงานเจ๊กชายมะพร้าว 4. ตอนถูกปลุกปล้ำ 5. ตอนมอบลูกชายให้คุณหญิงอื่น 6. ตอนสามเณรเหลือบพันแขนนางนาคขาด 7. ตอนหมอทองขุดศพนางนาค 8. ตอนนายมากกลับบ้านมาอยู่กับนางนาค 9. ตอนอาจารย์โตผจญนางนาค และ 10. ตอนอวสานของนางนาค

เมื่อพิจารณาจากหลักฐานของพระอมรฤดี ทำให้พบว่า การประกอบสร้าง "ความเป็นจริงของนางนาค" นั้นมีลักษณะที่คัดค้านกับเรื่องราวแต่งเติมในรูปแบบเพื่อความบันเทิงเช่นนวนิยายหรือละครในบางประเด็น โดยเฉพาะประเด็นรูปลักษณ์และสถานภาพของนางนาคนั้น ซึ่งทำให้ปรากฏภาพตัวตนและความหมายโดยนัยของนางนาค ดังนี้

ตารางที่ 11 แสดงภาพตัวตนและความหมายโดยนัยของนางนาค โดย พระอมรฤดี

ภาพตัวตน	ความหมายโดยนัย
- ภาพของนางนาคเป็นหญิงสาวที่มีรูปลักษณ์สวยมาก และมีฐานะร่ำรวย	- นางนาคเป็นบุคคลที่มีตัวตนจริงในบางพระโขงและเป็นหญิงสาวที่มีความเพียบพร้อมด้วยรูปสมบัติและฐานะสมบัติ

2.7 การประกอบสร้าง "ความเป็นจริงของนางนาค" โดยมหาอำมาตย์ตรี พระยาทิพโกษา (สอน โลหะนันท์) ในหนังสือชีวประวัติสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต)

เรื่องราวของนางนาคยังคงได้รับการเล่าขานกันมาอย่างต่อเนื่อง แม้แต่ในหนังสือชีวประวัติสมเด็จพระพุฒาจารย์(โต) ที่เขียนขึ้นในปี พ.ศ. 2473 โดย มหาอำมาตย์ตรี พระยาทิพโกษา (สอน โลหะนันท์) อดีตข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ ก็ยังมีกรกล่าวถึงความเกี่ยวข้องกับระหว่างสมเด็จพระพุฒาจารย์โตกับนางนาคไว้ในตอนท้าย ๆ โดยเขียนไว้ว่า

“ครั้งเมื่อนางนากพระโขนงเขาตายทั้งกลม ปีศาจของนางนากกำเริบ เขาลือกันต่อมาว่า ปีศาจนางนากเป็นรูปคนช่วยวิดน้ำเข้านาได้... ปีศาจนางนากที่ยังวังควานหลอกคนเดินเรือในคลองพระโขนง จนคนไม่กล้าผ่านไปแถวๆนั้น ตั้งแต่เวลาเย็นตะวันรอนๆ ต้องเห็นนางนากเดินห่มสีบ้าง โหนตัวบนต้นโพธิ์ต้นไทรบ้าง แม้พระสงฆ์องค์เจ้าในวัดก็ยังถูกหลอนหลอก ทั้งพระทั้งเณรต้องนอนรวมกัน ใครปลุกไปนอนองค์เดียว เป็นต้องถูกปีศาจนางนากรบกวน ได้ยินเสียงกรอกแกรกอื่นๆ ก็เหมาะว่าเป็นปีศาจนางนากไปหมด จนชั้นนักเลงกลางคืนก็ต้องหยุดซาลงเพราะกลัวปีศาจนางนาก พวกหมอมผีไปตั้งพิธีปราบก็ถูกหลอกกลับมาหลายคน ด้วยความที่ชาวบ้านกลัวปีศาจนางนากนี้ พวกแย่งชิงลักลวงจึงถือโอกาสปลอมตัวเป็นปีศาจนางนากหลอกเจ้าของบ้านให้มุดมุ้งแล้วขโมยก็เก็บเอาของไปสบายๆ.....ฝ่ายสมเด็จพระพุฒาจารย์(โต) รู้ว่าปีศาจนางนากกำเริบเหลือมือหมอม ท่านก็ลงไปค้างที่วัดมหาบุศย์ พอตกคำ ท่านไปนั่งอยู่ปากหลุมแล้วเรียกนางนากขึ้นมาสนทนากัน จากนั้นก็เจาะเอากระดูกหน้าผากนางนากที่เขาฝังไว้มาได้ แล้วท่านนั่งขัดกลางจนเป็นมัน ท่านนำขึ้นมาวัดระฆัง ท่านลงยันเป็นอักษรไว้ตลอด เจาะเป็นบันหน่งคาคอเอว ไปไหนท่านก็เอาติดเอวไปด้วย ปีศาจในพระโขนงก็หายกำเริบซาลง...แต่กระนั้นเชื่อว่าปีศาจนางนากจะสูญหายไปเลยทีเดียวไม่ บางเวลานางนากก็ยังออกมารบกวนสามเณร ม.ร.ว. เจริญ อิศรางกูร ลูกศิษย์ของพระพุฒาจารย์(โต) เหมือนกัน จนสมเด็จพระเจ้าต้องห้ามปราบว่า นางนากเอ๊ย อยู่รบกวนคุณเณรซี ครั้นท่านชรามากแล้ว สมเด็จพระเจ้าก็มอบบันหน่งให้แก่หม่อมเจ้าพระพุทธรบาทปิลันท์ และฝากสามเณร ม.ร.ว.เจริญไว้กับหม่อมเจ้าพระพุทธรบาทปิลันท์ แต่ว่าง ๆ นางนากก็ออกมาหลอกสามเณรเล่นอีก ต้องฟ้องหม่อมเจ้าพระพุทธรบาทฯ ต่อไปอีก เมื่อทรงกริ้วและปรามนางนากแล้วเรื่องก็เงียบไป”

เมื่อพิจารณาจากหลักฐานนี้ ทำให้พบว่า เป็นการประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค” โดยอยู่บนพื้นฐานที่เชื่อว่า ผีนางนาคมีจริง โดยได้อาศัยการอ้างอิงจากหลักฐานความเกี่ยวข้องของผีนางนาคกับบุคคลที่มีตัวตนจริง คือ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) ทำให้ปรากฏภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของนางนาค ดังนี้

ตารางที่ 12 แสดงภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของนางนาค โดย มหาอำมาตย์ตรี พระยาทิพโกษา (สอน โลหะนันท์) ในหนังสือชีวประวัติสมเด็จพระพุทธเจ้าจารย์ (โต)

ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
- ภาพของนางนาคเป็นผีที่หลอกหลอนคนโดยหยอกล้อทำให้ตกใจกลัวและไม่มีความเกรงกลัวต่อสิ่งใด ๆ	- ผีนางนาคเป็นผีที่เล่นและไม่เกรงกลัวต่อคาถาอาคมของหมอผี
- ภาพของนางนาคเป็นผีที่ถูกปราบโดยสมเด็จพระพุทธเจ้าจารย์ (โต)	- ผีนางนาคยอมยุติการหลอกหลอนเพราะเข้าใจในธรรมะ และได้สิ่งสถิติวิญญาณอยู่ในกระดูงหน้าผากที่ถูกเจาะมาทำเป็นบันหน่ง

2.8 การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค” โดยสื่อละครวิทยุ

ต่อมาเรื่องราวของนางนาคก็ได้ถูกนำมาสร้างเป็นละครวิทยุ โดยผู้ที่นำเรื่องนางนาคมาเล่นเป็นละครวิทยุคนแรก คือ หลวงอรรถปริมลวจดี หรือ ม.ล.เปลื้อง อิศรางกูร กับ แม่ละม่อม อิศรางกูร ณ อยุธยา ภรรยาที่เป็นนักร้องชื่อดังในสมัยรัชกาลที่ 7 โดยผู้ที่แสดงเป็นแม่นาค คือ แม่ลม้าย สุนทรพิพิธ ซึ่งละครวิทยุเรื่องนี้ได้รับการกล่าวขวัญกันมาก แต่เล่นได้ไม่กี่ตอนก็ถูกห้ามแสดง ด้วยเหตุผลที่ว่าส่งเสียงโหยหวนเยือกเย็นทำให้ประชาชนกลัว ซึ่งเมื่อพิจารณา “ความเป็นจริงของนางนาค” ที่ถูกประกอบสร้างผ่านสื่อละครวิทยุนี้ ทำให้พบว่า ภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของนางนาคได้ถูกประกอบสร้างโดยอาศัยคุณลักษณะเด่นของสื่อวิทยุในด้านเทคนิคการใช้เสียงซึ่งเน้นให้มีลักษณะโหยหวน อันทำให้ผู้ฟังเกิดจินตนาการถึงภาพของผีนางนาคได้เป็นอย่างดี ดังนี้

ตารางที่ 13 แสดงภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของนางนาค โดยสื่อละครวิทยุ

ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
- ภาพของผีนางนาคตามจินตนาการของผู้ฟัง	- ผีนางนาคมีความน่ากลัวมาก

2.9 การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค” โดยสื่อภาพยนตร์ไทยในยุคแรก (พ.ศ.2479 - 2539)

ในปี พ.ศ.2479 ซึ่งยังเป็นยุคของภาพยนตร์ไทย 16 มม.อยู่นั้น หม่อมราชวงศ์อนุศักดิ์ หัสตินทร์ ได้นำเรื่องแม่นาคมาสร้างเป็นภาพยนตร์ครั้งแรกในชื่อ “แม่นาคพระโขนง” หลัง

จากเป็นต้นมาก็มีภาพยนตร์เรื่องแม่นาคสร้างตามกันออกมาเรื่อย ๆ จวบจนกระทั่งปัจจุบัน โดยมักจะมีการตั้งชื่อเรื่องที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งรวบรวมได้ดังนี้

ตารางที่ 14 แสดงรายชื่อของภาพยนตร์ที่สร้างจากเรื่องราวของนางนาค

ปี พ.ศ.	ชื่อภาพยนตร์	ผู้กำกับการแสดง
2479	นางนาคพระโขนง	หม่อมราชวงศ์อนุศักดิ์ หัสดิษฐ์
2480	นางนาคคีนซีฟ	พุดม ภัคดีวิจิตร
2480	นาคพระโขนง	อบ โหมตประดิษฐ์
2495	นางนาคพระโขนง	ไม่ทราบชื่อ
2498	นางนาคพระโขนง ภาคพิเศษ	สุขจิตร
2502	แม่นาคพระโขนง	เสน่ห์ โกมารชุน
2505	วิญญานรักแม่นาคพระโขนง	รังสี ทัศนพยัคฆ์
2513	แม่นาคพระนคร	พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอนุสรมงคลการ
2516	แม่นาคพระโขนง	สุริยน ดวงทองดี
2518	แม่นาคอเมริกา	เล็ก กิตติพวาภรณ์
2519	แม่นาคบุกโตเกียว	ไม่ทราบชื่อ
2520	แม่นาคพระโขนง	เสนีย์ โกมารชุน
2521	แม่นาคพระโขนง	เสนีย์ เป้าประดิษฐ์
2522	วิญญานรักแม่นาคพระโขนง	เสนีย์ โกมารชุน
2523	แม่นาคพระโขนง	เสน่ห์ โกมารชุน
2528	แม่นาคภาคพิสดาร	ไม่ทราบชื่อ
2530	แม่นาคอาลชะวาด	สุริยน ดวงทองดี
2532	แม่นาคคีนซีฟ	วินิจ ภัคดีวิจิตร
2535	แม่นาคเจอผีปอบ	จรัญ พรหมรังสี
2538	สัญญาใจแม่นาคพระโขนง	เสนีย์ โกมารชุน
2539	แม่นาค	พิมพ์กา ไตวิระ

อย่างไรก็ตาม แม้เรื่องราวของนางนาคจะมีการนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์อยู่หลายครั้ง แต่ภาพยนตร์เหล่านี้โดยส่วนใหญ่ถือได้ว่าเป็นภาพยนตร์ในยุคแรกๆ ที่มักประกอบสร้าง "ความเป็นจริงของนางนาค" ออกมาในลักษณะที่มีความสอดคล้องกัน โดยสำหรับภาพยนตร์

ฉบับที่ถือได้ว่าโด่งดังที่สุดในยุคแรกและสามารถทำรายได้สูงสุดในยุคนั้นคือเรื่อง “แม่นาคพระโขนง” ปี พ.ศ.2502 ที่สร้างโดย เสน่ห์ โกมารชุน โดยผู้แสดงเป็นแม่นาค คือ ปรีชา รุ่งเรือง และผู้แสดงเป็นนายมาก คือ สุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ ซึ่งสำหรับปรีชา รุ่งเรืองนั้น เมื่อมีการสร้างเรื่องแม่นาคครั้งใด ก็มักจะได้รับบทให้แสดงเป็นแม่นาคอยู่บ่อยครั้ง รวมทั้งสิ้น 4 ครั้ง จนปรีชา รุ่งเรือง กลายเป็นสัญลักษณ์ของ “แม่นาค” ในยุคแรก

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้หยิบยกเฉพาะเรื่อง “แม่นาคพระโขนง” ที่สร้างปี พ.ศ. 2502 มาวิเคราะห์ภาพตัวแทนและความหมายโดยนัย ซึ่งมีเรื่องราวโดยย่อดังนี้

นายมากและนายมัน น้องชาย เป็นพี่น้องที่รักกันมาก ทั้งคู่รักแม่นาค แต่เมื่อมันทราบว่ามีพี่ชายรักแม่นาค ก็เสียใจจึงเดินทางเข้ากรุงเทพฯ มากได้แต่งงานกับแม่นาคตามประเพณี ต่อมาแม่นาคก็ตั้งท้อง พอดีกับมากถูกเรียกตัวให้ไปรับราชการทหาร หลังจากนั้นไม่นานแม่นาคคลอดลูกตาย ศพถูกนำไปฝังไว้ระหว่างต้นตะเคียนคู่ที่วัดมหาบุศย์ อาจารย์ทอง หมอผีทำเสน่ห์ทำพิธีขุดศพแม่นาค เพื่อเอาน้ำมันพรายไปทำเสน่ห์ วิญญาณแม่นาคจึงออกมาอาละวาดและฆ่าหมอผีตาย ความดุร้ายของแม่นาคทำให้ผู้คนละแวกวัดมหาบุศย์พากันอพยพไปอยู่ที่อื่นจนผู้คนที่เหลืออยู่บางตา มันและทิดโพล้ง เพื่อนของมาก ได้หาหมอผีมาปราบแม่นาค แต่ก็ไม่สามารถสะกดวิญญาณแม่นาคได้ เมื่อมากกลับมาบ้านพบแม่นาค ก็ได้รับการดูแลปรนนิบัติจากแม่นาคเหมือนเช่นเคย โดยมากไม่รู้ว่าแม่นาคตายแล้ว ในยามค่ำคืนขณะที่มากนอนอยู่ก็ได้เห็นแม่นาคในสภาพศพเน่าเฟะ มากตกใจและได้หนีไปหามันน้องชายและทิดโพล้งผู้เป็นเพื่อน จึงได้รู้ความจริงว่าแม่นาคตายแล้ว มากร่วมมือกับน้องชายและเพื่อนหาหมอผีมาปราบแม่นาค หมอผีสามารถสะกดวิญญาณแม่นาคไว้ในหม้อดินได้สำเร็จและนำไปถ่วงน้ำที่หน้าวัดมหาบุศย์นั่นเอง

เมื่อพิจารณาภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง “แม่นาคพระโขนง” ฉบับนี้ พบว่า ส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับที่ปรากฏในรูปแบบนวนิยายหรือละครเรื่องที่มีมาก่อนหน้านั้น ทั้งนี้จะมีส่วนที่แตกต่างไปบ้างก็คือการแต่งเติมตัวละครและเหตุการณ์เพิ่มขึ้นมาเพื่อสร้างสีสันและความสนุกสนานให้แก่ภาพยนตร์ แต่ที่สำคัญมากไปกว่านั้นก็คือผู้สร้างภาพยนตร์ได้อาศัยคุณลักษณะด้านภาพและเสียงของภาพยนตร์มาใช้เพื่อนำเสนอให้เห็นภาพความน่ากลัวของนางนาคอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของนางนาคจากการประกอบสร้างของภาพยนตร์เรื่องนี้ มีดังนี้

ตารางที่ 15 แสดงภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของนางนาค โดย สื่อภาพยนตร์

ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
- ภาพของนางนาคเป็นผู้หญิงที่แต่งกายแบบไทยโบราณและมีรูปร่างหน้าตาดี	- นางนาคเป็นผู้หญิงไทยสมัยโบราณและเป็นคนที่มีความปลุกขันธ์สวยงามจนเป็นที่หมายปองของชายหนุ่ม
- ภาพของนางนาคเป็นผีที่ปรากฏร่างเป็นซากศพและสามารถอยู่กินฉันสามีภรรยาภิบนายมากได้อย่างคนปกติ	- ผีนางนาคไม่สามารถปรากฏร่างเป็นคนปกติได้แต่สามารถสร้างภาพลวงตาให้นายมากเชื่อว่าตนเองเป็นคนปกติ
- ภาพของนางนาคเป็นผีที่มีความรักและความห่วงนายมากผู้เป็นสามี	- ความดูร้ายของนางนาคเกิดจากความรักและความห่วงนายมาก
- ภาพของนางนาคเป็นผีที่มีความดูร้ายถึงขั้นอาละวาดและฆ่าคนตาย	- ผีนางนาคมีความดูร้ายและอาฆาตแค้นมาก
- ภาพของนางนาคเป็นผีที่ถูกปราบโดยหมอผีที่มีวิชาอาคมแกร่งกล้า	- ผีนางนาคมีข้อจำกัดเพราะเกรงกลัวคนที่มีความรู้วิชาอาคมแกร่งกล้า

2.10 การประกอบสร้าง "ความเป็นจริงของนางนาค" โดยสื่อละครโทรทัศน์

ในช่วงเวลาที่เรื่องราวของนางนาคถูกนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์อยู่อย่างต่อเนื่องนั้น สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 ก็ได้เป็นผู้ริเริ่มนำเรื่องราวของนางนาคมาสร้างในรูปแบบของละครโทรทัศน์เป็นครั้งแรก ในชื่อเรื่อง "แม่นาคพระโขนง" ซึ่งเขียนบทและกำกับการแสดงโดย ไพรัช สังวริบุตร แห่งบริษัทดาราวิดีโอ ส่วนผู้แสดงเป็นแม่นาค คือ ปริศนา วงศ์ศิริ โดยมีการนำเสนอให้เห็นการแผงฤทธิ์เดชและการออกอาละวาดฆ่าคนของผีแม่นาคจนสร้างความโด่งดังให้แก่ปริศนา วงศ์ศิริ นักแสดงเป็นอย่างมาก แต่ก็ได้ถูก คณะกรรมการบริหารวิทยุและโทรทัศน์ หรือ กบว. ในสมัยนั้นตั้งว่า การแสดงมีความรุนแรงเกินเหตุ

อย่างไรก็ตาม หลังจากนั้นก็มีการสร้างละครโทรทัศน์เรื่องนางนาคออกมาอีกหลายครั้ง ซึ่งรวบรวมได้ดังนี้

ตารางที่ 16 แสดงรายชื่อของละครโทรทัศน์ที่สร้างจากเรื่องราวของนางนาค

ปี พ.ศ.	ชื่อเรื่อง	สถานีโทรทัศน์	ผู้แสดงเป็นแม่นาค
-	แม่นาคพระโขนง	ช่อง 7	ปริศนา วงศ์ศิริ
2532	แม่นาคพระโขนง	ช่อง 3	ตรีรัก รักการดี
-	แม่นาคพระโขนง	ช่อง 9	ลีลาวดี วัชโรบล
-	แม่นาคพระนคร	ช่อง 7	กัญญารัตน์ จิรัชชกิจ
2543	แม่นาคพระโขนง	ช่อง 3	กุลณัฐ ปรียะวัฒน์
2543	แม่นาค	ช่อง 7	พัชรภา ไชยเชื้อ

ทั้งนี้การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค” โดยสื่อละครโทรทัศน์นั้น จะมีความสอดคล้องกับการประกอบสร้างโดยสื่อภาพยนตร์ในยุคแรก เพียงแต่จะแตกต่างกันในรายละเอียดของตัวละครและเหตุการณ์ที่แต่งเติมขึ้น โดยผู้วิจัยจะหยิบยกละครโทรทัศน์เรื่อง “แม่นาคพระโขนง” ที่สร้างในปี พ.ศ. 2532 มาวิเคราะห์ภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยเพื่อให้เห็นความสอดคล้องของการประกอบสร้างโดยสื่อภาพยนตร์และสื่อละครโทรทัศน์ ซึ่งเรื่องราวของละครเรื่องนี้ มีเรื่องย่อ ดังนี้

“นาค” เป็นหญิงสาวย่านพระโขนง มีริยามารยาทเรียบร้อย ขยันทำงาน เป็นที่หมายปองของชายหนุ่มทั่วไป ต่อมานาคได้รู้จักกับ “มาก” ด้วยความรักและเข้าใจซึ่งกันและกัน มากและนาคจึงได้ตกลงอยู่กินด้วยกัน ทั้งคู่ได้ครองรักกันอย่างมีความสุข ต่อมาเมื่อนาคตั้งท้อง เผอิญมากถูกเกณฑ์ทหาร มากได้ฝากให้สร้อยช่วยดูแลนาค หลังจากนั้นไม่นานนาคก็คลอดลูกตายทั้งกลม อาจารย์คงได้ทำพิธีปลุกวิญญาณนาคเพื่อจะเอาลูกในท้องมาทำกุมารทอง นาคโกรธแค้นมากจึงได้ฆ่าอาจารย์คงตาย ผีนางนาคได้ไปสิงสถิตที่บ้านมากเพื่อรอกการกลับของสามี จนชาวบ้านหวาดกลัว ต่อมากากกลับจากทหาร และดีใจที่ได้เจอเมียกับลูกรออยู่ที่บ้านโดยไม่รู้ว่ามีเมียและลูกตายไปแล้ว นาคดูแลปรนนิบัติมากเป็นอย่างดี แต่ก็มักแสดงพฤติกรรมแปลก ๆ ที่สร้างความสงสัยให้แก่มาก เช่น หายไปตอนกลางวันและปรากฏตัวตอนกลางคืน และมักได้กลิ่นเหม็นเน่า เพื่อนบ้านพยายามบอกความจริงแก่มาก จนในที่สุดมากก็รู้ความจริงและหนีผีนางนาคไปยังวัด ผีนางนาคโกรธแค้นและอาฆาตทุกคนที่ขัดขวางความรักของตน ต่อมากมากและสร้อยได้เกิดชอบพอกันขึ้น และมากได้ไปสู้อสร้อย ผีนางนาคจึงเกิดความโกรธแค้นและจะฆ่าสร้อยและมาก เณรจิวได้เข้ามาขอร้องไห้ให้นาคเลิกทำชั่ว แต่นาคไม่เชื่อและคิดฆ่าเณรจิว แต่เณรจิวได้เทศน์จนนาคเกิดความเข้าใจในบาปบุญคุณโทษและยอมจากไปโดยดีในที่สุด

เมื่อพิจารณาภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่องนี้ พบว่ามีดังนี้

ตารางที่ 17 แสดงภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของนางนาค โดย สื่อละครโทรทัศน์

ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
- ภาพของนางนาคเป็นผู้หญิงผมยาวหน้าตาดี ห่มสไบ นุ่งโจงกระเบน	- นางนาคเป็นผู้หญิงไทยสมัยโบราณและเป็น คนที่มีรูปลักษณ์สวยงามจนเป็นที่หมายปอง ของชายหนุ่ม
- ภาพของนางนาคเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมแปลก ๆ และปรากฏร่างเป็นซากศพเน่าเฟะ แต่ก็ สามารถอยู่กินฉันสามีภรรยากับนายมากได้อย่างคนปกติ	- ผู้นางนาคไม่สามารถปรากฏร่างเป็นคนปกติ ได้แต่สามารถสร้างภาพลวงตาให้นายมากเชื่อ ว่าตนเองเป็นคนปกติ
- ภาพของนางนาคเป็นผู้ที่อาละวาดและฆ่าคนตาย	- ผู้นางนาคมีความดุร้ายมาก
- ภาพของนางนาคเป็นผู้ที่มีความหึงหวงนายมากผู้เป็นสามี	- ความรักและหึงหวงทำให้ผู้นางนาคเกิดความ โกรธแค้นและอาฆาตแค้นต่อผู้คนแม้แต่คนที่ ตนเองรัก
- ภาพของนางนาคเป็นผู้ที่ถูกปราบโดยเงรจัด	- ธรรมะทำให้ผู้นางนาคเข้าใจในบาปบุญคุณโทษและเลิกสร้างเวรกรรม

2.11 การประกอบสร้าง "ความเป็นจริงของนางนาค" โดย ส.พลายน้อย ในหนังสือ "ตามรอยนางนาคพระโขนง"

ในปี พ.ศ. 2533 เรื่องราวของนางนาคได้รับความสนใจในแง่ประวัติศาสตร์มากยิ่งขึ้น โดย ส.พลายน้อย ได้สืบค้นเรื่องราวเกี่ยวกับกระดุกหน้าผากนางนาคและได้กล่าวไว้ในหนังสือตามรอยนางนาคพระโขนง (84 : 2533) ว่า มีผู้เล่าว่าหม่อมเจ้าพระพุทธรบาทปิลันท์ ซึ่งต่อมาได้เป็นหม่อมเจ้าสมเด็จพระพุทธมหาราช (ทัต) ได้ประทานต่อให้แก่หลวงพ่อฟิ่ง วัดบางปะกอก ภายหลังจากหลวงพ่อฟิ่ง (พระครูวิสุทธิศีลาจารย์) ได้มอบแด่กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ แล้วได้ย้ายไปอยู่ที่ของผีวังนางเลิ้ง จากนั้นได้สูญหายไปอย่างไม่มีร่องรอย

โดยเมื่อพิจารณาจากข้อเขียนของ ส.พลายน้อย ทำให้พบว่า ได้มีการประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค” โดยอาศัยคำบอกเล่าของบุคคลที่มีตัวตนจริงเพื่อยืนยันเรื่องราวของกระดูกหน้าผากของนางนาคว่ามีอยู่จริง อันเป็นเหมือนภาพตัวแทนของนางนาคนั่นเอง และทำให้มีความหมายตอกย้ำด้วยว่า ผีนางนาคที่เคยหลอกหลอนคนมาแต่อดีตนั้น เป็นเรื่องที่เคยเกิดขึ้นจริง

ตารางที่ 18 แสดงภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของนางนาค โดย ส.พลายน้อย

ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
- ภาพของกระดูกหน้าผากของนางนาคอันเป็นเหมือนภาพตัวแทนของนางนาค	- ผีนางนาคที่เคยหลอกหลอนคนมาแต่อดีตนั้น เป็นเรื่องที่เคยเกิดขึ้นจริง

ทั้งนี้ จากการสืบค้นเรื่องราวของนางนาค จากแหล่งประกอบสร้างทั้ง 11 แห่งดังกล่าวมานั้น สามารถสรุปให้เห็นทางการประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค” ผ่านภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของนางนาคได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 19 แสดงเส้นทางการประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค”

ปี พ.ศ.	แหล่งประกอบสร้าง ความเป็นจริงทางสังคม	การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค”	
		ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
2442	ก.ศ.ร.กุหลาบ ในหนังสือ สยามประเภท	- ภาพของนางนาคเป็นผี ปลอมที่มีผู้แต่งเรื่องขึ้นมา จากการตายของผู้หญิงคน หนึ่งที่ชื่อ “นาค” เพื่อ หลอกให้คนอื่นกลัว	- ผีนางนาคเป็นผีปลอม ขณะที่นางนาคเป็นบุคคลที่มี ตัวตนจริงในสมัยรัชกาลที่ 3
สมัยรัช กาลที่ 4	สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์ เธอ กรมพระยาดำรงรา ชาอนุภาพ	- ภาพของนางนาคเป็น บุคคลซึ่งเป็นที่รู้จักกัน อย่างดีของคนไทยในสมัย รัชกาลที่ 4	- นางนาคเป็นบุคคลที่อยู่ใน การรับรู้ของคนในสังคมไทย มาเป็นเวลานานแล้ว
2448	รัชกาลที่ 6 ในพระ	- ภาพของนางนาคเป็น	- ผีนางนาคเป็นเพียงคำเล่า

ตารางที่ 19 (ต่อ) แสดงเส้นทางการประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค”

ปี พ.ศ.	แหล่งประกอบสร้างความ เป็นจริงทางสังคม	การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค”	
		ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
2455	นิพนธ์เรื่อง “นากพระโขนงที่ สอง” พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรม พระนราธิปประพันธ์พงศ์ ใน บทละครเรื่องเรื่อง “อินนาก พระโขนง”	<p>เพียงผีปลอมที่มีผู้แต่งเรื่องขึ้น มาเพื่อหลอกผู้อื่นให้กลัว</p> <p>- ภาพของนางนาคเป็นผู้หญิง สวยและดู มีสามีที่ชอบมาก เมื่อตายแล้วกลายเป็นผีหลอก หลอนคนอื่น</p> <p>- ภาพของนางนาคเป็นผีที่ใช้ ชีวิตแบบคนปกติได้</p> <p>- ภาพของนางนาคเป็นผีที่ แสดงอิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ ได้</p> <p>- ภาพของนางนาคเป็นผีที่ถูก ปราบด้วยคาถาอาคม</p>	<p>ลือที่เกิดขึ้นในบางพระโขนงจน ทำให้มีผู้นำมาแต่งเป็นเรื่องเพื่อ หลอกคนอื่น</p> <p>- นางนาคเป็นคนสวยแต่ก็มี ความดุและเมื่อตายไปแล้วก็ กลายเป็นผีที่มีความดุร้ายหลอก หลอนคนอื่นเพราะต้องการกลับ มาอยู่กับสามี</p> <p>- ผีนางนาคสามารถปรากฏร่าง เป็นคนปกติได้</p> <p>- ผีนางนาคมีอิทธิฤทธิ์ดลบันดาล ให้ตนเองกระทำการต่างๆ เหนือ มนุษย์ได้</p> <p>- ผีนางนาคมีข้อจำกัดในการ แสดงอิทธิฤทธิ์เพราะกลัวต่อ คาถาอาคมและของขลัง</p>
2467	ประกาศรี ในนิยายคำกลอน เรื่อง “แม่นาคพระโขนง”	<p>- ภาพของนางนาคเป็นหญิง สาวที่ใช้ชีวิตอย่างชาวบ้าน ธรรมดา</p> <p>- ภาพของนางนาคเป็นผีที่ใช้ ชีวิตอยู่กับคนสามีกรรยาอย่าง คนปกติ</p> <p>- ภาพของนางนาคเป็น ผี ที่ มี ความโกรธแค้น และ ออก อาละวาดหลอกหลอนชาวบ้าน ทุกคนที่พบ</p> <p>- ภาพของนางนาคเป็นผีที่ถูก ปราบด้วยคาถาอาคม</p>	<p>- นางนาคเป็นหญิงสาวชาวบ้าน ธรรมดาที่มีฐานะยากจน</p> <p>- ผีนางนาคมีอิทธิฤทธิ์ดลบันดาล ให้นายมากเชื่อว่าตนเป็นคนปกติ ได้</p> <p>- ผีนางนาคมีความดุร้ายและมี ความอาฆาตแค้นทั้งยังหลอก หลอนหรือฆ่าผู้คนโดยไม่มีเหตุ ผล</p> <p>- ผีนางนาคมีข้อจำกัดในการ แสดงอิทธิฤทธิ์เพราะกลัวต่อ คาถาอาคมและของขลัง</p>

ตารางที่ 19 (ต่อ) แสดงเส้นทางการประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค”

ปี พ.ศ.	แหล่งประกอบสร้างความ เป็นจริงทางสังคม	การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค”	
		ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
2470	พระอมรฤดี ในงานเขียน เรื่อง “นากพระโขนง”	- ภาพของนางนาคที่เป็นหญิง สาวมีรูปลักษณ์สวย และมี ฐานะร่ำรวย	- นางนาคเป็นบุคคลที่มีตัวตน จริงในบางพระโขนงและเป็นหญิง สาวที่มีความเพียบพร้อมด้วยรูป สมบัติและฐานะสมบัติ
2473	มหาอำมาตย์ตรี พระยาทิพ โกษา (สอน โลหะนันท์) ใน หนังสือชีวประวัติสมเด็จพระ พุทธมหาราชย์ (โต)	- ภาพของนางนาคเป็นผีที่ หลอกหลอนคนอื่นโดยหยอก ล้อให้ตกใจกลัวและไม่เกรง กลัวต่อสิ่งใด - ภาพของนางนาคเป็นผีที่ถูก ปราบโดยสมเด็จพระพุทธมา หาราชย์ (โต)	- ผีนางนาคเป็นผีที่เล่นและไม่ เกรงกลัวต่อคาถาอาคมของหมอ ผี - ผีนางนาคยอมยุติการหลอก หลอนอาละวาดเพราะเข้าใจใน ธรรมะและได้สิ่งสถิติวิญญาณอยู่ ในกระดุกหน้าผากที่ถูกเจาะมา ทำเป็นปืนหนึ่ง
สมัยรัช กาลที่ 7	สี่ละครวิทยุ	- ภาพของผีนางนาคผ่าน จินตนาการของผู้ฟังสี่วิทยุ	- ผีนางนาคเป็นผีที่มีความน่า กลัวมาก
2502	สี่ภาพยนตร์เรื่อง “แม่นาค พระโขนง” โดยเสน่ห์ โกมาร ชุน	- ภาพของนางนาคเป็นผู้หญิง หน้าตาดีไว้ผมยาวแต่งกายหม สไบ นุ่งโจงกระเบน - ภาพของนางนาคเป็นผีที่ ปรากฏร่างเป็นซากศพและ สามารถอยู่กับคนสามี่ภรรยา กับนายมากได้อย่างคนปกติ	- นางนาคเป็นผู้หญิงไทยสมัย โบราณและเป็นคนที่มีรูปลักษณ์ สวยงามจนเป็นที่หมายปองของ ชายหนุ่ม - ผีนางนาคไม่สามารถปรากฏ ร่างเป็นคนปกติได้แต่สามารถ สร้างภาพลวงตาให้นายมากเชื่อ ว่าตนเองเป็นคนปกติ

ตารางที่ 19 (ต่อ) แสดงเส้นทางการประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค”

ปี พ.ศ.	แหล่งประกอบสร้างความ เป็นจริงทางสังคม	การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค”	
		ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
2532	สื่อละครโทรทัศน์เรื่อง “แม่นาคพระโขนง” โดยช่อง 3	<ul style="list-style-type: none"> - ภาพของนางนาคเป็นผีที่มีความรักและความหึงหวงนายมากผู้เป็นสามี - ภาพของนางนาคเป็นผีที่มีความดุร้ายด้วยการอาละวาดและฆ่าคนตาย - ภาพของนางนาคเป็นผีที่ถูกปราบโดยหมอผีที่มีวิชาอาคมแกร่งกล้า - ภาพของนางนาคเป็นผู้หญิงผมยาวหน้าตาดี ห่มสไบ นุ่งโจงกระเบน - ภาพของนางนาคเป็นผีที่มีพฤติกรรมแปลก ๆ และปรากฏร่างเป็นซากศพเน่าเฟะ แต่ก็สามารถอยู่กินฉันสามีภรรยา กับนายมากได้อย่างคนปกติ - ภาพของนางนาคเป็นผีที่อาละวาดและฆ่าคนตาย - ภาพของนางนาคเป็นผีที่มีความหึงหวงนายมากผู้เป็นสามี - ภาพของนางนาคเป็นผีที่ถูกปราบโดยเนรจิ๋ว 	<ul style="list-style-type: none"> - ความดุร้ายของนางนาคเกิดจากความรักและความหึงหวงสามี - ผีนางนาคมีความดุร้ายและอาฆาตแค้นมาก - ผีนางนาคมีข้อจำกัดเพราะเกรงกลัวคนที่มีวิชาอาคมแกร่งกล้า - นางนาคเป็นผู้หญิงไทยสมัยโบราณและเป็นคนที่มีรูปลักษณ์สวยงามจนเป็นที่หมายปองของชายหนุ่ม - ผีนางนาคไม่สามารถปรากฏร่างเป็นคนปกติได้แต่สามารถสร้างภาพลวงตาให้นายมากเชื่อว่าตนเองเป็นคนปกติ - ผีนางนาคมีความดุร้ายมาก - ความรักและหึงหวงทำให้ผีนางนาคเกิดความโกรธแค้นและอาฆาตแค้นต่อผู้คนแม้แต่คนที่ตนเองรัก - ธรรมชาติทำให้ผีนางนาคเข้าใจในบาปบุญคุณโทษและเลิกสร้างเวรกรรม

ตารางที่ 19 (ต่อ) แสดงเส้นทางการประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค”

ปี พ.ศ.	แหล่งประกอบสร้างความ เป็นจริงทางสังคม	การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของนางนาค”	
		ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
2533	ส.พลายน้อย ในหนังสือ “ตามรอยนางนาคพระโขนง”	- ภาพของกระดุกหน้าผากของ นางนาคอันเป็นเหมือนภาพตัว แทนของนางนาค	- ผีนางนาคที่เคยเล่าลือว่าหลอก หลอนคนในอดีตนั้น เป็นเรื่องที่ เคยเกิดขึ้นจริง

3. ความเป็นจริงของ “ชาวบ้านบางระจัน”

เรื่องราวของชาวบ้านบางระจันปรากฏอยู่ในการรับรู้ของคนไทยมาเป็นเวลาช้านานแล้ว โดยรับรู้ว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์เหตุการณ์หนึ่งที่บอกเล่าถึงวีรกรรมความกล้าหาญและความเสียสละของคนไทยกลุ่มหนึ่งที่ยุติการศึกกับพม่าโดยยอมเอาชีวิตเข้าแลกเพื่อปกป้องแผ่นดินไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายก่อนการเสียกรุงครั้งที่สองในปี พ.ศ. 2310 ซึ่งกลุ่มนักรบชาวบ้านบางระจันที่อยู่ในการรับรู้ของคนไทยทั่วไปมีอยู่ 11 คน ได้แก่ นายจันหนวดเขี้ยว นายทองเหม็น นายดอก นายเมือง นายแท่น นายโชติ ขุนสรรค์ พันเรือง นายทองแก้ว นายอิน และนายทองแสงใหญ่ นอกจากนี้ยังมีพระอาจารย์ธรรมโชติที่เป็นพระสงฆ์รวมอยู่ด้วย

ในการสืบค้นแหล่งประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของชาวบ้านบางระจัน” ผู้วิจัยอาศัยหลักฐานจากเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาซึ่งมีอยู่ด้วยกันหลายฉบับ , แบบเรียน , นวนิยาย , เอกสารจากหอสมุดแห่งชาติ รวมถึงบทความต่าง ๆ ที่ปรากฏตามสื่อสิ่งพิมพ์ที่สามารถสืบค้นได้ ซึ่งพบว่า แหล่งประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของชาวบ้านบางระจัน” มีอยู่ด้วยกัน 7 แห่ง ซึ่งแต่ละแห่งนั้นได้มีการประกอบสร้างความหมายหรือให้นิยามแก่ “ความเป็นจริงของชาวบ้านบางระจัน” ในลักษณะที่แตกต่างกัน ดังมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของชาวบ้านบางระจัน” โดยพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาในยุคแรก

จากการสืบค้นหลักฐานอ้างอิงในยุคแรกปรากฏว่า เรื่องราวของชาวบ้านบางระจันปรากฏขึ้นครั้งแรกในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาที่ตีพิมพ์ในยุคต้น ๆ ซึ่งมีอยู่ด้วยกันหลายฉบับ ตัวอย่างเช่น พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับสมเด็จพระพนรัตน์ วัดพระเชตุพน (พิมพ์ครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2340) , พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) (พิมพ์ครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2479) และพระราชพงศาวดารกรุงสยาม จากต้นฉบับที่เป็น

สมบัติของบริติชมิวเซียมกรุงลอนดอน (พิมพ์ครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2507) ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าเป็นการบันทึกเรื่องราววีรกรรมของสามัญชนเพียงเรื่องเดียวลงในพระราชพงศาวดารอันผิดแผกไปจากธรรมเนียมการบันทึกของพงศาวดารโดยทั่วไปที่จะบันทึกเรื่องราววีรกรรมของพระมหากษัตริย์เท่านั้น โดยสำหรับรายละเอียดของเนื้อความในพระราชพงศาวดารที่กล่าวถึงบางระจันนั้น จะมีลักษณะที่เหมือนกัน ผิดกันแต่พลความเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น โดยผู้วิจัยจะหยิบยกพระราชพงศาวดาร ฉบับสมเด็จพระพนรัตน์ วัดพระเชตุพน มาวิเคราะห์ภาพตัวตนและความหมายโดยนัยเพื่อให้เห็น “ความเป็นจริงของชาวบ้านบางระจัน” ดังมีรายละเอียดของเนื้อความเกี่ยวกับบางระจัน กล่าวไว้ว่า

“...ฝ่ายพม่ายกขึ้นไปตั้ง ณ บางไพรและสี่กุก. ขณะนั้นพระอาจารย์วัดเขานางบวชมาอยู่ ณ วัดบางระจัน, ชาวบ้านแขวงเมืองวิเศษชัยชาญ, เมืองสุพรรณบุรี, เมืองสิงคโปร์, เมืองสรรคบุรี, อพยพเข้าไปพึ่งพระอาจารย์อยู่เป็นอันมาก. ฝ่ายพม่าขึ้นไปเกลี้ยกล่อม, ชาวค่ายบ้านบางระจัน, แต่งกันลงมาฆ่าพม่าเสียกลางทางเป็นอันมาก. พม่าจึงแบ่งกันทุกค่ายยกขึ้นไปจะรบ. ฝ่ายชาวค่ายบ้านบางระจันยกออกตั้งอยู่นอกค่ายไล่ตะลุมบอนแทงฟัน, พม่าล้มตายเป็นอันมาก, ช้างเสนาบดีผู้ใหญ่, ผู้น้อย, ยกออกไปจะตีค่ายพม่า, ซึ่งตั้งอยู่ ณ วัดป่าฝ้าย. ฝ่ายปากน้ำประสป, ให้सानสี่กุกแบกไป. ถ้าจะตั้งที่ใด, เอาสี่กุกตั้งเรียงให้ชิดกัน. แล้วจะซุดดินใส่บังเป็นค่าย. แลคนยกไปวันนั้นมากเต็มทุ่ง, แลเสนาบดีให้หยุดแควที่ใดก็ให้หยุดพร้อม ๆ กันร้องรอไป. ครั้นเห็นพม่าวัดป่าฝ้าย ซี่มำข้ามน้ำไปหาค่ายใหญ่ปากตะวันตกเป็นหลายม้า, จึงขับคนเข้าตี, พม่าในค่ายยิงปืนออกมาถูกล้มลงห้าหกคน คนทั้งนั้นก็ถอยมาลั่น. ครั้นเพลายืนก็เลิกทัพกลับมา. ประมาณสองวันสามวันพม่ายกไปตีค่ายบ้านบางระจันอีก, ทำการกวาดขันขึ้นกว่าเก่า, ชาวบ้านค่ายบ้านบางระจันให้เข้ามาขอปืนใหญ่สองบอก, ปรีชากกราบทูลว่า ถ้าค่ายบ้านบางระจันเสียแก่พม่า ๆ จะเอาปืนเข้ามารบกรุง, จะให้มันมิบังควร. ครั้นรุ่งขึ้นพม่ายกไปตั้งค่าย ณ บ้านขุนโลก. นายจันหนวดเขี้ยวคุมพรรคพวกออกมาตีค่ายพม่าเสีย, ประมาณห้าร้อย, ตัวก็ต้องปืนตาย. ฝ่ายข้างในกรุงยกไปตีค่ายปากน้ำประสปอีก, พม่าให้ยกหาบคอนออกหลังค่ายทำที่จะหนี. พวกอาทมาตชวนกันวิ่งเข้าใกล้ค่ายพม่า, พม่าเอาม้าไล่โอบหลังก็ถอยลงมาโพธิ์สามต้น จมื่นศรีศรีรักษ์, จมื่นเสมอใจราช, ซี่มำลงข้ามน้ำหนีมาปากตะวันตก, แต่พวกพระยาตากรบรออยู่ ค่ายข้ามมาต่อภายหลัง, อนึ่ง พระยารัตนาธิเบศร์ออกไปเรียไรทอง, หล่อปืนใหญ่ขึ้น ณ บ้านบางระจันสองบอก. ครั้นพม่ายกไปตีอีก, ค่ายบ้านบางระจันก็แตกล้มตายเป็นอันมาก...”

จากรายละเอียดในพระราชพงศาวดารฉบับนี้ ทำให้ปรากฏภาพตัวตนและความหมายของชาวบ้านบางระจัน ดังนี้

ตารางที่ 20 แสดงภาพตัวตนและความหมายโดยนัยของชาวบ้านบางระจัน โดยพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับสมเด็จพระพนรัตน์ วัดพระเชตุพน

ภาพตัวตน	ความหมายโดยนัย
- ภาพของกลุ่มชาวบ้านเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่งที่รวมตัวกันต่อสู้กับพม่าโดยมีชื่อบุคคลที่ระบุไว้เพียง 2 คนเท่านั้น คือ นายจันหนวดเขี้ยว และพระอาจารย์วัดเขานางบวช	- เหตุการณ์การสู้รบของชาวบ้านบางระจันนั้นเคยเกิดขึ้นจริง และนายจันหนวดเขี้ยวและพระอาจารย์ธรรมโชติเป็นบุคคลที่มีตัวตนจริงในสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา

3.2 การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของชาวบ้านบางระจัน” โดยพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพระราชหัตถเลขา

พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา เป็นพระราชพงศาวดารฉบับที่มีการชำระใหม่ และแก้ไขเพิ่มเติมจากของเก่าหลายแห่งตามรับสั่งในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 โดยมี สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงรับพระอรรถในการตรวจต้นฉบับและจัดการพิมพ์ขึ้น ซึ่งได้มีการตีพิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ.2455 ทั้งนี้พบว่ามีการเรียบเรียงบางระจันปรากฏอยู่โดยมีรายละเอียดมากที่สุดอันแตกต่างไปจากพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับต้น ๆ ก่อนการชำระแก้ไขหลายฉบับ โดยเฉพาะการปรากฏขึ้นของชื่อนักรบชาวบ้านบางระจันทั้ง 11 คน ซึ่งในพระราชพงศาวดารฉบับก่อนหน้านี้นั้นไม่เคยถูกกล่าวถึงมาก่อนยกเว้นนายจันหนวดเขี้ยวเพียงชื่อเดียว การกล่าวถึงยุทธวิธีการสู้รบของชาวบ้านบางระจันและของพม่าที่ให้รายละเอียดอย่างชัดเจน รวมถึงการระบุจำนวนครั้งของการสู้รบที่มีมากถึง 8 ครั้งด้วยกันอีกด้วย ซึ่งมีรายละเอียดของเนื้อความซึ่งตัดทอนมาบางส่วน กล่าวไว้ดังนี้

“...ครั้น ณ เดือน ๓ ปีระกา สัปตศก พวกชาวเมืองวิเศษชัยชาญ และเมืองสิงคโปร์ เมืองสวรรคบุรีเข้าเกลี้ยกล่อมพม่า พม่าเร่งเอาทรัพย์เงินทองและบุตรหญิง จึงชวนกันลงพม่าว่าจะให้บุตรหญิงและเงินทอง แล้วคิดกันจะสู้รบพม่า บอกกล่าวชักชวนกันทุก ๆ บ้าน และนายแทน ๑ นายโช ๑ นายอิน ๑ นายเมือง ๑ ชาวบ้านสี่บัวทองแขวงเมืองสิงค์ นายดอกชาวบ้านตรับ นายทองแก้วชาวบ้านโพทะเล คนเหล่านี้มีสมัครพรรคพวกมาก เข้าเกลี้ยกล่อมพม่าซึ่งยกทัพมาทางเมืองอุทัยธานี ครั้นพม่าตีเดือนเร่งรัดจะให้ส่งบุตร

หญิง จึงให้นายโชคมุขพรรคพวกเข้าฆ่าพม่าตาย ๒๐ เศษ แล้วพากันหนีมาหาพระอาจารย์ธรรมโชติ วัดเขานางบวช มีความรู้วิชาการดี มาอยู่ ณ วัดโพธิ์เก้าต้น ในบ้านระจันเอาเป็นที่พึ่ง และพาสัมภรรคพวกครอบครัวทั้งปวงมาอยู่ ณ บ้านระจัน และนายแทนกับผู้มีชื่อเหล่านั้นชักชวนคนชาวบ้านได้ ๔๐๐ เศษ มาตั้งค่ายมั่นอยู่ที่บ้านระจันทั้งสองค่าย พระอาจารย์นั้นลงตะกรุดประเจียดและมวงคลแจกให้ และพม่าประมาณร้อยเศษตามมาจับพันเรื่องมาถึงบ้านระจันก็หยุดอยู่ ณ ฝั่งแม่น้ำฟากข้างโน้น นายแทนรู้ จึงจัดแจงคนให้รักษาค่าย แล้วก็พาคนสองร้อยข้ามน้ำไปรบกับพม่า พม่ายิงปืนได้นัดเดียว นายแทนกับคนสองร้อยลี้หนีออกรุกขึ้นเข้าพันแทงพวกพม่าถึงตะลุมบอน ฆ่าพม่าตายทั้งร้อยเศษ เหลือแต่ตัวนายสองคนขึ้นม้าควบนหนีไปได้ แม่ทัพจึงแต่งให้จ่าจุนหวุ่น คุมพลห้าร้อยมาตีค่ายบ้านระจัน นายค่ายบ้านระจันก็ยกพลทหารออกรบ ตีทัพพม่าแตกพ่ายหนีและป่วยเจ็บล้มตายเป็นอันมาก แม่ทัพจึงให้ยกจุนหวุ่นคุมพลพม่าเจ็ดร้อยยกไปตีค่ายบ้านระจันก็แตกพ่ายมาอีกเป็นสองครั้ง จึงให้ตั้งจ่าจุนหวุ่นคุมพลเก้าร้อยยกไปตีอีก ก็แตกพ่ายมาเป็นสามครั้ง พวกพม่าขยาดฝีมือไทยค่ายบ้านระจันยิ่งนัก หยุดอยู่อีกสองวันสามวัน แม่ทัพจึงเกณฑ์ให้สุรินทจ่อช่องเป็นนายทัพใหญ่ คุมพลทหารเกณฑ์กันทุกค่ายเป็นคนพันเศษ ม้าหกสิบม้า ยกไปตีค่ายบ้านระจันอีกเป็นสี่ครั้ง สุรินทจ่อช่องก็ยกพลทหารไปถึงทุ่งบ้านห้วยไผ่ พวกค่ายบ้านระจันจึงจัดกันให้นายแทนเป็นนายทัพ พลสองร้อย ให้นายทองเหม็นเป็นปีกขวา พันเรื่องเป็นปีกซ้าย คุมพลกองละสองร้อยทั้งสามกองเป็นคนหกร้อย มีปืนคาบชูดคาบศิลาของชาวบ้านบ้าง ปืนของพม่าซึ่งแตกหนีล้มตายเก็บได้บ้าง ทั้งเก็บกระสุนดินของพม่าซึ่งทิ้งเสียเก็บไว้ได้บ้าง และตัวนายทั้งสามคนนั้นก็นำพลทหารทั้งสามกองยกออกจากค่าย ไปถึงคลองสะตือสี่ต้น จึงตั้งทัพตากันอยู่ทั้งสามกอง คอยรับทัพพม่าที่ต้นสะตือใหญ่มีบ่อน้ำอยู่กลางทุ่ง กองทัพพม่ายกมาตั้งอยู่ฟากคลองข้างโน้น ได้ยิงปืนโต้ตอบกันทั้งสองฝ่าย พม่าเห็นพวกไทยน้อยก็ตั้งรบอยู่มิได้ทีถอย ทัพไทยจึงชนเอาไม้และหญ้ามาถมคลอง แล้วยกข้ามคลองรุกไปรบพม่าถึงอาวรุสสัน เข้าไล่ตะลุมบอนแทงพม่า ไล่แทงพม่าตายเป็นหลายคน และตัวนายแทนนั้นถูกปืนพม่าที่เข้าล้มลง พวกพลช่วยกันหามออกมาจากที่รบ และพลทหารทั้งสองฝ่ายต่างเหนื่อยอ่อนอดโรย ก็รอรบถอยออกจากกันทั้งสองข้างหยุดพักอยู่ข้างละฟากคลอง พวกชาวบ้านระจันก็นำอาหารออกมาส่งเลี้ยงดูพวกทหาร ฝ่ายพม่าก็หุงข้าวสุกบ้างยังบ้าง ที่ได้กินข้าวบ้างยังไม่ได้กินบ้าง พวกทหารไทยกินอาหารเสร็จพร้อมกันแล้ว ก็แต่งด้วยก้ามคลองแล่นเข้าโจมตีทัพพม่าพร้อมกัน ฝ่ายพลทหารพม่าสาละวนชูดหลุมฝังศพนายอยู่ บ้างตีกลองประโคมศพ บ้างร้องไห้

รักรนายไม่เป็นอันจะต่อรบ ก็แตกพ่ายหนีไปต่อหน้า พลทหารไทยไล่ติดตามทันฆ่าฟันพม่า
 ตายเสียเป็นอันมาก...ฝ่ายนายทัพนายกองพม่าทั้งปวงจึงปรึกษากันจัดหาผู้ซึ่งจะเป็นนาย
 ทัพ จะให้ยกไปตีเอาค่ายบ้านระจันให้จงได้ ขณะนั้นรามัญคนหนึ่งเป็นมอญเก่าอยู่ในพระ
 นครนี้มาช้านาน เข้าเกลี้ยกล่อม พม่าที่มีมือเข้มแข็ง แม่ทัพพม่าตั้งให้เป็นพระนายกอง จึง
 เข้ารับอาสาจะขอไปตีค่ายบ้านระจันให้แตกจงได้ แม่ทัพจึงเกณฑ์พลพม่ารามัญให้สอง
 พัน ตั้งให้พระนายกองเป็นนายทัพ สรรพด้วยม้าเครื่องสรรพาวุธให้ยกไปตีค่ายบ้านระจัน
 อีกเป็นแปดครั้ง และพระนายกองยกทัพไปตีค่ายบ้านระจันครั้งนั้นมีได้ตั้งทัพกลางแปลง
 ให้ตั้งค่ายรายไปตามทางสามค่าย แล้วให้รื้อค่ายหลังม่อนไปตั้งข้างหน้าอีก-แต่เดินค่ายไป
 ตามทางที่ละสามค่ายตั้งนี้ถึงกึ่งเดือนจึงไปเกือบจะใกล้ค่ายบ้านระจัน พวกตัวนายค่าย
 บ้านระจันคุมพลทหารยกออกตีค่ายพระนายกองเป็นหลายครั้งไม่แตกฉาน และพระนาย
 กองตั้งมั่นรับอยู่แต่ในค่ายมิได้ออกรบนอกค่าย พวกบ้านระจันเสียคนล้มตายเป็นอันมาก
 วันหนึ่งนายทองเหม็นกินสุราเมาขี่กระบือเผือกยกพลเข้าตีค่ายพม่า พระนายกองขับพล
 รามัญออกต่อรบนอกค่าย นายทองเหม็นขับกระบือไล่ถลันเข้าในกลางทัพแต่ผู้เดียว ทาง
 พลมพม่ารามัญตายเป็นหลายคน พวกพม่าต่อรบด้านทานล้อมเข้าไปได้ เข้ารุมฟันแทงนาย
 ทองเหม็นไม่เข้า นายทองเหม็นสู้รบอยู่ผู้เดียวจนสิ้นกำลัง พม่าจับตัวได้ที่พบตีตายในที่นั้น
 พวกทัพบ้านระจันเสียนายแล้วก็แตกหนีไปค่าย ทัพพม่าพระนายกองก็ยกติดตามมาถึง
 บ้านขุนโลก ใกล้ค่ายบ้านระจัน จึงให้เก็บเอาศพพม่าซึ่งตายแต่ทัพก่อน ๆ นั้นเผาเสียสิ้น
 แล้วก็ตั้งค่ายใหญ่ลงที่นั้นรักษามั่นอยู่ ทัพบ้านระจันออกตีเป็นหลายครั้งไม่แตกก็เสียน้ำ
 ใจท้อถอย พระนายกองจึงให้ชุดอุโมงค์เดินเข้าไปใกล้ค่ายบ้านระจัน แล้วปลุกหอรบขึ้นสูง
 เอาปืนใหญ่ขึ้นยิงเข้าไปในค่ายต้องไทยตายเป็นอันมาก และตีเอาค่ายน้อยบ้านระจันได้
 ยิ่งแต่ค่ายใหญ่ และนายแท่น ซึ่งถูกปืนพม่าเข้าหักแต่ก่อนนั้นป่วยมานาน ก็ถึงแก่กรรมลง
 ในเดือน ๖ ปีจอ อัฐศก...ขณะนั้นขุนสันซึ่งมีฝีมือเข้มแข็งถือปืนอยู่เป็นนิจ และนาย
 จันหนวดเขี้ยวยกพลทหารออกรบกับพม่าอีกเป็นหลายครั้ง วันหนึ่งพลมพม่าโอบหลังเข้าได้
 ก็ฆ่าขุนสันกับทั้งนายจันหนวดเขี้ยวตายในที่รบทั้งสองนาย ยิ่งแต่พันเรื่องกับนายทองแสง
 ใหญ่อยู่ในค่ายบ้านระจัน เห็นเหลือกำลังจะสู้รบพม่าจึงบอกเข้ามาในเมืองขอปืนใหญ่
 และกระสุนดินดำเสนาบดีจึงปรึกษาลงเห็นพร้อมกันมิได้ให้ ว่าถ้าพม่าตีค่ายบ้านระจัน
 แตกแล้วก็จะได้ปืนใหญ่และกระสุนดินดำเป็นกำลังเข้ามารบพระนครเหมือนหนึ่งให้กำลัง
 แก่ข้าศึก แต่พระยารัตนาธิเบศร์นั้นหลงเห็นด้วยไม่จึงออกไป ณ ค่ายบ้านระจัน คิดอ่าน
 เรียไรทองชาวบ้านซึ่งอยู่ในค่ายมาหล่อปืนใหญ่ขึ้นได้สองกระบอก ก็บกพร่องร้ายรานไป
 หาบริบูรณ์ไม่ เห็นจะคิดการสงครามไม่สำเร็จกลับเข้าพระนคร...ครั้นถึง ณ วันจันทร์ แรม
 ๒ ค่ำ เดือน ๘ ปีจอ อัฐศก พม่าก็ยกเข้าตีค่ายใหญ่บ้านระจันแตก ฆ่าคนเสียเป็นอันมาก
 ที่จับเป็นไปได้นั้นก็มาก บรรดาครอบครัวชายหญิงเด็กและผู้ใหญ่ ซึ่งเหลือตายอยู่นั้นให้

กวตเอาไปสิ้น แล้วก็เลิกทัพกลับไปยังค่ายพม่า ตั้งแต่รบกันมาห้าเดือนจนเสียค่ายนั้น ไทยตายประมาณพันเศษ พม่าตายประมาณสามพันเศษ และพระอาจารย์ธรรมโชตินั้น กระทำสายสิญจน์มั่งคลประเจียด ตะกรุดต่าง ๆ แจกให้คนทั้งปวง แต่แรกนั้นมีคุณอยู่คง แคล้วคลาดคุ้มอันตรายอาวุธได้ขลังอยู่ ภายหลังผู้คนมาอยู่ในค่ายมากสำสอน ที่นับถือ แท้บ้างไม่แท้บ้าง ก็เสื่อมตบะเดชะลง ที่อยู่คงบ้างที่ต้องอาวุธบาดเจ็บล้มตายบ้าง และตัว พระอาจารย์นั้นที่ว่าตายอยู่ในค่ายก็มี ที่ว่าหายสูญไปก็มี ความหลงเป็นแน่ไม”

เมื่อพิจารณาภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยที่ปรากฏในพระราชพงศาวดาร กรุงศรีอยุธยา ฉบับพระราชหัตถเลขา พบว่ามีลักษณะที่หลากหลายมากกว่าที่เคยปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับต้น ๆ ดังนี้

ตารางที่ 21 แสดงภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของชาวบ้านบางระจัน โดยพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพระราชหัตถเลขา

ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
<ul style="list-style-type: none"> - ภาพของชาวบ้านบางระจันเป็นกลุ่มชาวบ้านที่รวมตัวกันต่อสู้พม่าและมีผู้ที่เป็นผู้นำกลุ่มชาวบ้านอยู่ 11 คน คือ นายแท่น นายโช (น่าจะเป็น นายโชติ - ผู้วิจัย) นายอิน นายเมือง นายดอก นายทองแก้ว นายจันหนวดเขี้ยว ขุนสัน พันเรือง นายทองเหม็น นายทองแสงใหญ่ และมีพระอาจารย์ธรรมโชติเป็นผู้ปลุกเสกของขลังต่าง ๆ ให้แก่ชาวบ้าน - ภาพของชาวบ้านบางระจันใช้ยุทธวิธีการสู้รบแบบทหารเข้าต่อสู้กับพม่าจนสามารถชนะพม่าได้ถึง 7 ครั้ง และพ่ายแพ้ในการสู้รบครั้งที่ 8 - ภาพของชาวบ้านบางระจันที่มีกำลังน้อยกว่าแต่รวมตัวกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวต่อสู้กับพม่าอย่างไม่ย่อท้อแม้ตัวตาย 	<ul style="list-style-type: none"> - นายแท่น นายโช นายอิน นายเมือง นายดอก นายทองแก้ว นายจันหนวดเขี้ยว ขุนสัน พันเรือง นายทองเหม็น นายทองแสงใหญ่ และพระอาจารย์ธรรมโชติ เป็นบุคคลที่มีตัวตนจริงในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย - ชาวบ้านบางระจันมีความเชี่ยวชาญและมีความเก่งกาจในการสู้รบ - ชาวบ้านบางระจันมีความกล้าหาญมีความสามัคคีกัน และยอมเสียสละชีพเพื่อปกป้องค่ายบางระจัน

3.3 การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของชาวบ้านบางระจัน” โดยรัฐบาลสมัยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในบทเพลงปลุกใจ

ในช่วงปี พ.ศ. 2481 – 2487 ในสมัยที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี เรื่องราวของบางระจันก็ได้ปรากฏเป็นหนึ่งใน “บทเพลงปลุกใจ” ซึ่งเกิดขึ้นอย่างมากมายในยุคสมัยนั้น (อ้างถึงใน สิริวัตร กวีดิบุตร , 2528) ทั้งนี้เนื่องจากในยุคนั้นเป็นช่วงที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม กำลังเรื่องอำนาจอยู่ และปรากฏว่าประเทศไทยได้รับผลกระทบจากสถานการณ์นอกประเทศเป็นอย่างมาก นั่นคือ สภาพสงครามอันได้แก่ สงครามอินโดจีน และสงครามมหาเอเซียบูรพา ซึ่งเป็นสภาวะที่ต่อเนื่องกันและมีผลผลักดันให้เกิดนโยบายต่าง ๆ เกือบทั้งหมดในยุคนั้น โดยเฉพาะสงครามอินโดจีนนั้น ได้เริ่มคุกรุ่นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2479 ก่อนที่ จอมพล ป.พิบูลสงครามจะเข้าดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี กล่าวคือ ประเทศไทยพยายามขอเจรจาแก้ไขสนธิสัญญาต่าง ๆ ที่ได้ทำกับต่างประเทศในลักษณะที่เสียเปรียบ จนสามารถตกลงแก้ไขปัญหาได้ด้วยดีกับ 12 ประเทศ ยกเว้นสนธิสัญญากับฝรั่งเศสเพียงชาติเดียว ซึ่งฝรั่งเศสก็ได้พยายามบ่ายเบี่ยงตลอดมา และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลในยุคก่อนปี พ.ศ. 2481 ต้องการให้ประชาชนเกิดความสำนึกถึงชาติ ความสามัคคี และดินแดน จึงได้ใช้วิธีการทางจิตวิทยาเพื่อกล่อมเกลาชักชวนให้ประชาชนปฏิบัติตามนโยบายอย่างเต็มใจโดยมิใช่เกิดจากความกลัวต่ออำนาจบังคับตามกฎหมาย ซึ่งหนึ่งในวิธีการทางจิตวิทยาก็คือ การใช้เพลงปลุกใจนั่นเอง

ทั้งนี้ภายหลังจากที่ จอมพล ป.พิบูลสงครามได้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในปี พ.ศ. 2481 แล้ว ความตื่นตัวในเรื่องชาตินิยมกลับเพิ่มมากยิ่งขึ้น และได้มีการใช้เพลงปลุกใจในการระดมสรรพกำลัง (mobilize) ประชาชนมากเป็นพิเศษ เพื่อเตือนให้ประชาชนได้เตรียมพร้อม เกิดความสำนึกถึงชาติ ดินแดน ความเป็นไทย และเกิดความสามัคคีกันมากยิ่งขึ้น โดยเพลงปลุกใจที่มีการแต่งขึ้นอย่างมากมายในยุคนี้ ปรากฏว่ามีเพลง “ศึกบางระจัน” รวมอยู่ด้วย โดยเนื้อหาของเพลงนี้เป็นการนำประวัติศาสตร์ความกล้าหาญของชาวบ้านบางระจันมาเป็นตัวอย่างเพื่อเชื่อมโยงกับการรักษาดินแดนไทยอันเป็นการตอบสนองต่อสงครามอินโดจีนในยุคนั้น ทั้งนี้หากมองที่แก่นสารของเพลง ก็จะทำให้เห็นว่า ผู้ประพันธ์ต้องการให้คนไทยคิดถึงวีรกรรมของชาวบ้านบางระจันที่ได้อุทิศตัวกันต่อสู้กับข้าศึกอย่างยอมตายชีวิตเพื่อปกป้องประเทศชาติไว้ให้แก่ชนรุ่นหลัง รวมทั้งยังได้เรียกร้องให้คนไทยทุกคนต่อสู้หากมีใครมารุกรานประเทศชาติด้วย ซึ่งเนื้อหาของเพลง “ศึกบางระจัน” มีดังนี้

“ศึกบางระจันจำให้มันพี่น้องชาติไทย
 เกียรติประวัติสร้างไว้แด่ชนชาติไทยรุ่นหลัง
 แม่ชีวิต ยอมอุทิศราชอาณาจักร
 เลือดไทยต้องมาไหลหลังท่าหัวมีแผ่นดินทอง
 ไทย คงเป็นไทย มิใช่เป็นเชลย
 ไทยมิเคย ถอยร่นชนชาติศัตรู
 บางระจัน แม้อันอาวุธจะสู้
 สองดาบฟ้าดินศัตรู สู้จน ชีพตนมลาย
 ตัวตาย ดีกว่าชาติตาย
 เพียงเลือดหยาดสุดท้ายขอให้ไทยคงอยู่
 แดนทองของไทยมิใช่ศัตรู
 แม้ใครรุกรานต้องสู้ เพื่อผู้แหลมถิ่นไทยงาม”

เมื่อพิจารณาภาพตัวแทนและความหมายของชาวบ้านบางระจัน พบว่า มีความสอดคล้องกับในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพระราชหัตถเลขา แต่ขณะเดียวกันก็ได้มีการประกอบสร้างความหมายใหม่ขึ้นมาด้วย ดังนี้

ตารางที่ 22 แสดงภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของชาวบ้านบางระจัน โดยรัฐบาลสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม

ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
- ภาพของชาวบ้านบางระจันที่ร่วมใจกันต่อสู้กับฝ่ายศัตรูอย่างไม่เคยท้อถอยแม้จะมีกำลังอาวุธน้อยกว่า	- ชาวบ้านบางระจันมีความกล้าหาญและความสามัคคี
- ภาพของชาวบ้านบางระจันที่ต่อสู้อย่างถวายชีวิตเพื่อปกป้องประเทศไทยให้อนุชนรุ่นหลัง	- ชาวบ้านบางระจันมีความเสียสละเพื่อส่วนรวมและมีอุดมการณ์ความรักชาติอันสมควรได้รับการยกย่องและเป็นแบบอย่าง

3.4 การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของชาวบ้านบางระจัน” โดยไม้ เมืองเดิม
 ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่อง “บางระจัน”

ในปี พ.ศ. 2481 เรื่องราวบางระจันก็ได้ถูกปรุงแต่งออกมาในรูปแบบของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ในชื่อเรื่อง “บางระจัน” ซึ่งแต่งโดยนักประพันธ์ผู้เป็นต้นแบบสำนวนนิยายลูกทุ่งไทยที่ใช้นามแฝงว่า “ไม้ เมืองเดิม” หรือชื่อจริงว่า “ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา” โดยมีการพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2481 โดยสำนักพิมพ์เหม เวชกร

สำหรับนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่อง “บางระจัน” นี้ ไม้ เมืองเดิมได้แต่งขึ้นโดยมีการผูกเรื่องขึ้นใหม่ โดยอิงประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา ก่อนการเสียกรุงครั้งที่สอง ซึ่งแม้ว่าตัวละครเอกทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย คือ “ทัพ” และ “แพง” จะเป็นตัวละครที่สร้างขึ้นจากจินตนาการของผู้ประพันธ์ และเป็นผู้ดำเนินเรื่องหลัก แต่ผู้ประพันธ์ก็ได้นำบุคคลจริงที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์มาประกอบสร้างเป็นตัวละครด้วย โดยกำหนดให้เป็นบทบาทเสริมเพื่อให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่อง โดยพบว่า ชื่อบุคคลและเหตุการณ์ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้มีความสอดคล้องกับพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา ทำให้มีความเป็นไปได้ว่า ไม้ เมืองเดิมคงจะได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในช่วงเสียกรุงครั้งที่สอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ใช้หลักฐานจาก “พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพระราชหัตถเลขา” เป็นหลักในการสร้างเหตุการณ์ในนวนิยายเรื่องนี้ เนื่องจากรายละเอียดต่าง ๆ นั้น ดำเนินตามเอกสารประวัติศาสตร์ฉบับนี้เป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความรักระหว่างตัวละคร “ทัพ” และ “แพง” และตัวละครที่สมมุติเท่านั้นที่ผู้ประพันธ์แต่งเติมขึ้นมาเพื่อสร้างสีสันให้กับนวนิยาย ทั้งนี้โครงเรื่องของนวนิยายจะดำเนินไปในลักษณะเดียวกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ช่วงนั้น กล่าวคือ เริ่มต้นเรื่องด้วยการรวมตัวกันของชาวบ้านระจัน มีการต่อสู้ป้องกันค่ายบ้านระจัน 8 ครั้งตลอดระยะเวลาห้าเดือน และจบลงด้วยการยอมสละชีพเพื่อรักษาแผ่นดิน ส่วนแก่นเรื่องหลักคือ การเชิดชูวีรกรรมของวีรบุรุษที่ยอมพลีชีพเพื่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยเรื่องราวทั้งหมดจะแบ่งเป็นตอนใหญ่ ๆ ทั้งหมด 4 ตอนด้วยกัน คือ ตอนที่ 1 มโนมอบพระผู้เสวยสวรรคต ตอนที่ 2 แขนมอบถวายทรงธรรมเทอดหล้า ตอนที่ 3 ดวงใจมอบเมียขวัญแลแม่ และตอนที่ 4 เกียรติศักดิ์รักษของข้ามอบไว้แก่ตัว

ซึ่งมีเนื้อความโดยสรุปกล่าวถึงเรื่องราวเกิดขึ้นที่บ้านคำหยาด อันเป็นบ้านของ “ทัพ” ซึ่งเป็นทหารม้า ที่ได้ยกทัพไปรบพม่า แต่ฝ่ายแพกลับมาแล้วไม่ยอมกลับเข้ารายงานต่อนายทัพ จนต้องหนีการจับกุม และเตลิดต่อไปเป็นโจรปล้นบุคคลที่มีประพฤติน่าเป็นธรรมดาต่อไพร่ฟ้าประชาชนชาววิเศษชัยชาญและใกล้เคียง และบางครั้งก็ปล้นกองทัพพม่า แต่ด้วยการเตือนสติจากบิดาอดีตนายทหารอาทมาตที่บวชเป็นภิกษุ จึงกลับตัวกลับใจคิดแทนคุณแผ่นดินด้วยการไปสมทบกับชาวบ้านต่าง ๆ ที่ไปรวมตัวกัน ณ บ้านบางระจัน ซึ่งทัพก็ได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของค่าย

บางระจัน และในตอนนี้อเองที่วีรชนในประวัติศาสตร์ได้ปรากฏกาย และสร้างวีรกรรมตามที่มีจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ โดยเรียงลำดับไปตั้งแต่ นายโชติคุณพรรคพวกเข้ามาพม่าตาย ๒๐ กว่าคน พม่าตามมาเพื่อจับพันเรื่องกำนันบ้านระจัน ส่วนนายแท่นนั้นก็พาคนสองร้อยไปรบกับพม่าเหลือรอดตายไปเพียงตัวนายสองคนไปแจ้งความแก่นายกองที่ตั้งค่ายอยู่ ณ แขวงเมืองวิเศษชัยชาญ ต่อจากนั้นจึงเป็นวีรกรรมการรบทั้งแปดครั้ง ซึ่งมีรายละเอียดดำเนินตามพระราชพงศาวดาร ฉบับราชหัตถเลขาทูประการอย่างไม่ตกหล่น ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นชื่อ นายทัพของพม่าทั้งแปดคนที่เรียงกันมาทำศึกตามลำดับ เริ่มตั้งแต่ “งาจุนห่วน” ในการสู้รบครั้งแรก ต่อด้วย “เยกินห่วน” “ติงจาโป” “สุรินทจอชอง” “แยจจออากาศ” “จิกแก” “อากาศันญี” และท้ายสุดคือ “สุกี้พระนายกอง” โดยจำนวนไพร่พลที่นายทัพแต่ละคนบัญชาการมาก็ตรงตามชื่อเท็จจริง เริ่มจากจำนวนน้อยเพราะชะล่าใจว่าเป็นเพียงกองกำลังชาวบ้าน แล้วค่อย ๆ เพิ่มมากขึ้นเนื่องจากประมาทอีกต่อไปไม่ได้ พลหาร้อยในครั้งแรกที่งาจุนห่วนคุมมาจึงเพิ่มเป็นเก้าร้อยเมื่อครั้งติงจาโป และเป็นพันเศษในคราวสุรินทจอชองแม่ทัพใหญ่ จนกลายเป็นสองพันในการรบครั้งสุดท้ายที่มีสุกี้พระนายกองเป็นผู้นำทัพ หลังจากนั้นเรื่องราวได้จบลงด้วยวีรกรรมอันกล้าหาญและเด็ดเดี่ยวของทัพและแพ่งผู้เป็นภรรยาที่กำลังตั้งครรรภ์อ่อน ๆ เหล่าทหารม้าคำหยาด และนักรบบ้านบางระจันที่ยอมสละแม่ชีพตนเองเพื่อปกป้องแผ่นดินสยาม

อย่างไรก็ตาม เรื่องราวของนวนิยาย “บางระจัน” ของไม้ เมืองเดิมนี้ ได้ถูกประกอบสร้างในยุคสมัยรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่า ไม้ เมืองเดิมน่าจะได้รับอิทธิพลจากกระแสนโยบายเรื่องชาตินิยมในยุคนั้นด้วย ดังนั้นเมื่อพิจารณาภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยที่ปรากฏ จึงพบว่า มีความสอดคล้องกับในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพระราชหัตถเลขา และบทเพลงปลุกใจ ดังนี้

ตารางที่ 23 แสดงภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของชาวบ้านบางระจัน โดย ไม้ เมืองเดิม

ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
- ภาพของชาวบ้านบางระจันที่มีความเก่งกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว และยอมสละชีพตนเองในการต่อสู้กับพม่าเพื่อปกป้องแผ่นดินไทยให้อุ่นอุ่นรุ่นหลัง	- วีรกรรมการสู้รบของชาวบ้านบางระจันเป็นสิ่งที่น่าเชิดชูและยกย่องเพราะเป็นวีรกรรมเพื่ออุดมการณ์ความรักชาติ

3.5 การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของชาวบ้านบางระจัน” โดยแบบเรียนตามหลักสูตรการศึกษาในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

เรื่องราวของบางระจันยังได้ปรากฏอยู่ในแบบเรียนในโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีอยู่ด้วยกันหลายหลักสูตรทั้งที่เป็นตามหลักสูตรประโยคประถม และตามหลักสูตรประโยคมัธยม โดยผู้วิจัยได้หยิบยก หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 วิชา ภูมิศาสตร์ – ประวัติศาสตร์ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาวิเคราะห์ภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของชาวบ้านบางระจัน ซึ่งประกอบสร้างเรื่องราวของชาวบ้านบางระจันอยู่ใน บทที่ 15 ประวัติบุคคลสำคัญ โดยกล่าวตอนหนึ่งว่า

“การที่ชาติไทยซึ่งเป็นชาติที่เก่าแก่และไม่เสื่อมสูญ เพราะคนไทยมีเลือดรักชาติที่แรงกล้า บางสมัยไทยมีกำลังน้อย ประเทศตกอยู่ในยุคเข็ญก็สามารถกู้ความเป็นไทยขึ้นมาได้ ความรักชาติ กล้าเสี่ยงชีวิตต่อสู้กับข้าศึกเพื่อรักษาความเป็นไทย ดังจะเห็นได้จากการต่อสู้ของคนไทยหมู่หนึ่ง ซึ่งรู้จักกันดีในประวัติศาสตร์ว่า ชาวบ้านบางระจัน

ก่อนที่กรุงศรีอยุธยาจะเสียแก่พม่าครั้งหลัง พม่าได้ยกกองทัพเข้ามาสองทาง คือ ทางเมืองกาญจนบุรีและทางเมืองตาก ทักษะของเนเมียวสีหบดีพักตั้งค่ายอยู่ที่เมืองวิเศษชัยชาญ แล้วให้ทหารกองโจรออกค้นหาทรัพย์สมบัติ และข่มเหงราษฎรไทยทั้งหญิงทั้งชาย พวกราษฎรไทยมีความโกรธแค้นการกระทำอันป่าเถื่อนของทหารกองโจร จึงรวบรวมกันต่อสู้พม่า มีหัวหน้า 6 คน คือ นายแท่น นายโชติ นายอิน นายเมือง นายดอกและนายแก้ว โดยลงพม่าว่าจะพาไปค้นหาผู้หญิงไทยที่หลบอยู่ ทหารกองโจรพม่าหลงตามไป พอเข้าถึงในป่าพวกคนไทยเหล่านั้นจับพม่าฆ่าตายหมด แล้วพากันหนีไปยังบ้านบางระจัน คนไทยเหล่านั้นได้ไปหา พระอาจารย์ธรรมโชติ สำนักวัดเขานางบวช แขวงเมืองสุพรรณบุรี พวกลูกศิษย์พาหนีมาอยู่วัดโพธิ์เก้าต้น หรือวัดไม้แดง ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านบางระจันมาก ให้ช่วยเป็นกำลังใจในการต่อสู้กับพม่าคราวนี้ พวกคนไทยที่บ้านบางระจันและที่อพยพมาจากที่อื่น ต่างอาสาเป็นกำลังถึง ๔๐๐ คน มีหัวหน้าเพิ่มขึ้นคือ ขุนสรรค์ นายจันทรหนวดเขียว นายทองเหม็น นายทองแสงใหญ่...บังเอิญเป็นชะตากรรมของชาวบ้านบางระจัน ที่มีทหารของพม่าคนหนึ่งเคยอาศัยอยู่ในเมืองไทยมานาน เป็น “สุกี้หรือนายกองใหญ่” ของพม่า รู้จักนิสัยชาวบ้านบางระจันว่าชอบรบในที่แจ้ง จึงขออาสาไปปราบชาวบ้านบางระจัน สุกี้ไปตั้งค่ายอยู่กับค่ายไทย แล้วเอาปืนใหญ่ยิงเข้าไปในค่ายไม่ยอมออกมารบนอกค่าย นายทองเหม็นเป็นคนหัวหาญกว่าเพื่อน ไม่ยอมให้

พม่าจึงตายเฉย ๆ ซึ่กระบือเข้าบุกค่ายพม่า แต่ถูกพวกพม่ากลุ่มมูมจนตาย ฝ่ายไทยไม่มีปืนใหญ่ยิงตอบ ขอไปทางกรุงศรีอยุธยา แต่ก็ไม่กล้าให้มา เพราะเกรงว่า อาจถูกพม่าดักแย่งชิงเอากลางทาง ให้จัดการหล่อเอาเอง ชาวบ้านพากันบริจาคเครื่องใช้ทุกอย่างที่เป็นทองเหลืองเพื่อเอามาหล่อปืน หล่อได้สองกระบอก แต่พอทดลองยิงกระบอกปืนก็แตกเลยใช้ไม่ได้ เป็นอันหมดหนทางสู้กับพม่าในระยะไกล พม่าจึงเอาชาวบ้านบาดเจ็บล้มตายกลับมา บรรดาหัวหน้าก็ล้มตายกันหมด ในที่สุดพม่าก็แก่ค่ายได้ พระอาจารย์ธรรมโชติถึงแก่กรรมภาพในค่ายนั่นเอง นับเป็นเวลานานถึง ๕ เดือน ที่ชาวบ้านบางระจันได้ยืนหยัดต่อสู้กับพม่า ที่มีกำลังเหนือกว่าหลายเท่า วีรกรรมของชาวบ้านบางระจัน จึงเป็นอารมณ์ที่สูงค่าสำหรับประวัติศาสตร์ไทย”

เมื่อพิจารณาภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยที่ปรากฏในแบบเรียนนี้ พบว่า มีความสอดคล้องกับเอกสารประวัติศาสตร์ใน “พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพระราชหัตถเลขา” เป็นส่วนใหญ่ ทั้งรายละเอียดต่าง ๆ ของการดำเนินเหตุการณ์รวมถึงการกล่าวถึงชื่อของบุคคลด้วย ดังนี้

ตารางที่ 24 แสดงภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของชาวบ้านบางระจัน โดยแบบเรียน

ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
- ภาพของชาวบ้านบางระจันที่มีความรักชาติอย่างแรงกล้าและต่อสู้กับพม่าอย่างไม่เกรงกลัว ทั้งยังยอมพลีชีพเพื่อชาติด้วย จนสามารถกู้ความเป็นไทยขึ้นมาได้	- ชาวบ้านบางระจันเป็นบุคคลสำคัญของประเทศสมควรได้รับการยกย่องและเชิดชูเป็นวีรกรรมของชาติ

2.6 การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของชาวบ้านบางระจัน” โดยสื่อภาพยนตร์เรื่อง “ศึกบางระจัน”

ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2509 เรื่องราวของบางระจันก็ได้ถูกนำมาปรุงแต่งในรูปแบบของสื่อเพื่อความบันเทิงอีกครั้งด้วยการสร้างเป็นภาพยนตร์ โดยอาศัยเค้าโครงเรื่องจากนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่อง “บางระจัน” ของ ไม้ เมืองเดิม ซึ่งมี สุพรรณ พรหมมณีนันท์ เป็นผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ และมี อนุมาศ บุณนาค เป็นผู้กำกับภาพยนตร์ ส่วนนักแสดงนำชายหญิง ได้แก่ สมบัติ เมทะนี แสดงเป็น “ทัพ” และ พิศมัย วิไลศักดิ์ แสดงเป็น “แพง” ซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่อง และได้นำออกฉายเป็นครั้งแรกในวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2509 ทั้งนี้ภาพยนตร์เรื่อง

ศึกบางระจันนี้ได้รับการยกย่องว่าเป็นภาพยนตร์เรื่องยิ่งใหญ่และมหิพารของปี พ.ศ. 2509 (อ้างถึงในนิตยสาร ดาราไทย รายสัปดาห์ , 2509 : 9) ดังนั้นเมื่อพิจารณาภาพตัวแทนและความหมายของชาวบ้านบางระจันจึงน่าจะมีความสอดคล้องกับในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ด้วย ดังนี้

ตารางที่ 25 แสดงภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของชาวบ้านบางระจัน โดยสื่อภาพยนตร์เรื่อง "ศึกบางระจัน"

ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
- ภาพของชาวบ้านบางระจันที่มีความเก่งกาจกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว และยอมสละชีพตนเองในการต่อสู้กับพม่าเพื่อปกป้องแผ่นดินไทยให้อุ่นอุ่นรุ่นหลัง	- วีรกรรมการสู้รบของชาวบ้านบางระจันเป็นสิ่งที่น่าเชิดชูและยกย่องเพราะเป็นวีรกรรมเพื่ออุดมการณ์ความรักชาติ

2.7 การประกอบสร้าง "ความเป็นจริงของชาวบ้านบางระจัน" โดยอนุสาวรีย์วีรชนค่ายบางระจัน

ในปี พ.ศ. 2519 รัฐบาลไทยในยุคนั้นก็ได้ร่วมมือกับประชาชนชาวไทยสร้าง "อนุสาวรีย์วีรชนค่ายบางระจัน" ขึ้นเพื่อประกาศเกียรติคุณของวีรชนค่ายบางระจัน โดยตั้งอยู่ในเขตอุทยานค่ายบางระจัน ริมถนนสายสิงห์บุรี - ท่าข้าม - วัดค่ายไม้แดง ในท้องที่กิ่งอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิด เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2519

อนุสาวรีย์วีรชนค่ายบางระจันนั้น รวมอยู่บนฐานใหญ่ และหล่อเป็นรูปหัวหน้าชาวบ้านที่ปรากฏชื่อใน พระราชพงศาวดาร ฉบับราชหัตถเลขา เป็นผู้รวบรวมชาวบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ในเมืองสิงห์บุรี เมืองวิเศษไชยชาญ (อ่างทอง) และเมืองสรรค์ ซึ่งได้เล็ดลอดหนีมาตั้งค่ายต่อสู้กับทหารพม่าที่บ้านระจันรวมทั้งสิ้น 11 คนด้วยกัน คือ นายจันหนวดเขี้ยว ขุนสรรค์ นายดอก นายโชติ พันเรือง นายแท่น นายเมือง นายแก้ว นายอิน นายทองแสงใหญ่ และนายทองเหม็น ยืนถือศัสตราวุธที่พอจะหาได้ เช่น ดาบ หอก ขวาน มีด และปืน ไว้ในมือทุกคน และมีกระบือ ซึ่งสมมติว่าเป็นตัวที่นายทองเหม็นได้ขี่เข้าตีค่ายพม่าครั้งสุดท้าย โดยมีนายทองเหม็นถือขวานที่อยู่บนหลังด้วย บริเวณรอบอนุสาวรีย์ ได้จัดเป็นอุทยานเล็ก ๆ มีไม้ยืนต้นที่มีดอกสวยงามปลูกไว้ รวมทั้งมีไม้ประดับปลูกไว้เป็นหย่อม ๆ มีถนนคอนกรีตโดยรอบ เพื่อให้ประชาชนที่เข้าไปพักผ่อนหย่อนใจ สามารถเดินชมอุทยานได้โดยสะดวก ทั้งนี้ที่ฐานอนุสาวรีย์ด้านหน้ามีจารึกว่า

“จารึกอนุสาวรีย์วีรชนค่ายบางระจัน
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิด
ณ วันที่ ๒๙ เดือนกรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๙
เมื่อเดือนสาม ปีระกา พุทธศักราช ๒๓๐๘
นายจันหนองเขี้ยว นายโชติ นายดอก นายทองแก้ว
นายทองเหม็น นายทองแสงใหญ่ นายแท่น นายเมือง
พันเรื่อง ขุนสรรรค์ และนายอิน
ได้เป็นหัวหน้ารวบรวมชาวบ้านตั้งค่ายต่อสู้พม่าที่บ้านบางระจัน
มีพระอาจารย์ธรรมโชติเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาคมบ่ารุงขวัญ
ตั้งแต่เดือนสี่ ปีระกา พุทธศักราช ๒๓๐๘ จนถึงเดือนเจ็ด ปีจอ พุทธศักราช ๒๓๐๙
วีรชนค่ายบางระจันได้ต่อสู้พม่าด้วยความกล้าหาญและด้วยกำลังใจเด็ดเดี่ยว
ยอมสละแม่เลือดเนื้อและชีวิตเพื่อรักษาแผ่นดินไทย
รบชนะพม่าถึงเจ็ดครั้ง จนพม่าครั่นคร้ามผีมือ
รัฐบาลและประชาชนชาวไทยจึงพร้อมใจกันสร้างอนุสาวรีย์ขึ้น
เพื่อประกาศเกียรติคุณของวีรชนค่ายบางระจันให้ยั่งยืนชั่วกาลนาน”

เมื่อพิจารณาภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยจากอนุสาวรีย์นี้ พบว่า มีความสอดคล้องกับการแหล่งประกอบสร้างในบทเพลงปลุกใจ แบบเรียน นวนิยาย และภาพยนตร์ ดังนี้

ตารางที่ 26 แสดงภาพตัวแทนและความหมายโดยนัยของชาวบ้านบางระจัน โดย อนุสาวรีย์

ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
- รูปลักษณะที่ชัดเจนของกลุ่มชาวบ้านบางระจันที่เป็นผู้นำ อันได้แก่ นายจันหนองเขี้ยว ขุนสรรรค์ นายดอก นายโชติ พันเรื่อง นายแท่น นายเมือง นายแก้ว นายอิน นายทองแสงใหญ่ และนายทองเหม็น ซึ่งยืนถือคัสตราวุธด้วยท่าที่องอาจ	- นายจันหนองเขี้ยว ขุนสรรรค์ นายดอก นายโชติ พันเรื่อง นายแท่น นายเมือง นายแก้ว นายอิน นายทองแสงใหญ่ และนายทองเหม็น ซึ่งเป็นชาวบ้านบางระจันนั้น เป็นบุคคลที่ได้ประกอบคุณงามความดีให้แก่บ้านเมืองสมควรได้รับการเชิดชูเป็นวีรบุรุษของชาติ

ทั้งนี้จากการสืบค้นเรื่องราวของชาวบ้านบางระจันจากแหล่งประกอบสร้างทั้ง 7 แห่ง สามารถสรุปให้เห็นเส้นทางการประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของชาวบ้านบางระจัน” ผ่าน ภาพตัวแทนและความหมายโดยตรงได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 27 แสดงเส้นทางการประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของชาวบ้านบางระจัน”

ปี พ.ศ.	แหล่งประกอบสร้าง ความเป็นจริงทางสังคม	การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของชาวบ้านบางระจัน”	
		ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
2340	พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับสมเด็จพระพนรัตน์ วัดพระเชตุพน	- ภาพของชาวบ้านบางระจันเป็นชาวบ้านกลุ่มเล็ก ๆ ที่รวมตัวกันต่อสู้กับพม่าโดยมีชื่อบุคคลที่ระบุไว้เพียง 2 คน คือ นายจันหนวดเขี้ยว และพระอาจารย์วัดเขานางบัวช	- เหตุการณ์การสู้รบของชาวบ้านบางระจันนั้นเคยเกิดขึ้นจริง และนายจันหนวดเขี้ยวและพระอาจารย์ธรรมโชติเป็นบุคคลที่มีตัวตนจริงในสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา
2455	พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพระราชหัตถเลขา โดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ	- ภาพของชาวบ้านบางระจันใช้ยุทธวิธีการสู้รบแบบทหารเข้าต่อสู้กับพม่าจนสามารถชนะพม่าได้ถึง 7 ครั้ง และพ่ายแพ้ในการสู้รบครั้งที่ 8 - ภาพของชาวบ้านบางระจันที่มีกำลังน้อยกว่าแต่รวมตัวกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวต่อสู้กับพม่าอย่างไม่ย่อท้อแม้ตัวตาย	- ชาวบ้านบางระจันมีความเชี่ยวชาญและมีความเก่งกาจในการสู้รบ - ชาวบ้านบางระจันมีความกล้าหาญ มีความสามัคคีกันและยอมเสียสละชีพเพื่อปกป้องค่ายบางระจัน

ตารางที่ 27 (ต่อ) แสดงเส้นทางการประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของชาวบ้านบางระจัน”

ปี พ.ศ.	แหล่งประกอบสร้าง ความเป็นจริงทางสังคม	การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของชาวบ้านบางระจัน”	
		ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
2481	บทเพลงปลุกใจสมัยรัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลสงคราม	<p>- ภาพของชาวบ้านบางระจันที่ร่วมใจกันต่อสู้กับฝ่ายศัตรูอย่างไม่เคยท้อถอยแม้จะมีกำลังอาวุธน้อยกว่า</p> <p>- ภาพของชาวบ้านบางระจันที่ต่อสู้อย่างถวายชีวิตเพื่อปกป้องประเทศไทยให้อุณชนรุ่นหลัง</p>	<p>- ชาวบ้านบางระจันมีความกล้าหาญและความสามัคคี</p> <p>- ชาวบ้านบางระจันมีความเสียสละเพื่อส่วนรวมและมีอุดมการณ์ความรักชาติ อันสมควรได้รับการยกย่องและเป็นแบบอย่าง</p>
2481	ไม้ เมืองเดิม ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่อง “บางระจัน”	<p>- ภาพของชาวบ้านบางระจันที่มีความเก่งกาจกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว และยอมสละชีพตนเองในการต่อสู้กับพม่าเพื่อปกป้องแผ่นดินไทยให้อุณชนรุ่นหลัง</p>	<p>- วีรกรรมการสู้รบของชาวบ้านบางระจันเป็นสิ่งที่น่าเชิดชูและยกย่องเพราะเป็นวีรกรรมเพื่ออุดมการณ์ความรักชาติ</p>
2503	แบบเรียนตามหลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 วิชา ภูมิศาสตร์ – ประวัติศาสตร์ สำหรับชั้นประถมปีที่ 6	<p>- ภาพของชาวบ้านบางระจันที่มีความรักชาติอย่างแรงกล้าและต่อสู้กับพม่าอย่างไม่เกรงกลัว ทั้งยังยอมพลีชีพเพื่อชาติด้วย จนสามารถกู้ความเป็นไทยขึ้นมาได้</p>	<p>- ชาวบ้านบางระจันเป็นบุคคลสำคัญของประเทศสมควรได้รับการยกย่องและเชิดชูเป็นวีรกรรมของประเทศ</p>

ตารางที่ 27 (ต่อ) แสดงเส้นทางการประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของชาวบ้านบางระจัน”

ปี พ.ศ.	แหล่งประกอบสร้าง ความเป็นจริงทางสังคม	การประกอบสร้าง “ความเป็นจริงของชาวบ้านบางระจัน”	
		ภาพตัวแทน	ความหมายโดยนัย
2509	สื่อภาพยนตร์เรื่อง “ศึก บางระจัน”	- ภาพของชาวบ้านบาง ระจันที่มีความเก่งกาจ กล้าหาญ เด็ดเดี่ยว และ ยอมสละชีพตนเองใน การต่อสู้กับพม่าเพื่อปก ป้องแผ่นดินไทยให้ อนุชนรุ่นหลัง	- วีรกรรมการสู้รบของชาวบ้าน บางระจันเป็นสิ่งที่น่าเชิดชูและ ยกย่องเพราะเป็นวีรกรรมเพื่อ อุดมการณ์ความรักชาติ
2519	อนุสาวรีย์วีรชนค่ายบาง ระจัน	- รูปลักษณะที่ชัดเจนของ กลุ่มชาวบ้านบางระจันที่ เป็นผู้นำ อันได้แก่ นาย จันหนวดเขี้ยว ขุนสวรรค์ นายดอก นายโชติ พัน เรื่อง นายแท่น นายเมือง นายแก้ว นายอิน นาย ทองแสงใหญ่ และนาย ทองเหม็น ยืนถือศัสตรา วุธด้วยท่าทีองอาจ	- นายจันหนวดเขี้ยว ขุนสวรรค์ นายดอก นายโชติ พันเรื่อง นายแท่น นายเมือง นายแก้ว นายอิน นายทองแสงใหญ่ และ นายทองเหม็น ซึ่งเป็นชาวบ้าน บางระจันนั้น เป็นบุคคลที่ได้ ประกอบคุณงามความดีให้แก่ บ้านเมืองสมควรได้รับการเชิดชู เป็นวีรบุรุษของชาติ